Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

[К]ПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

[...]й 1921 оной [...] 21-hээ гарана | № 204 (13918) | 1972 оной августын 30, среда | Сэн 2 мүнгэн

ҮҮСХЭЛ ГАРГАҺАН АЖАХЫДА

СССР-эй байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой механизаторнууд бүхы таряагаа түргэнөөр, нэгэшье гээлтэгүйгөөр хуряажа абаха, гүрэндөө таряа худалдаха түсэбөө болзорhоонь урид үлүүлэн дүүргэхэ гэhэн социалис уялга абаа.

☆ Колхоз бүхы 5.465 гектар таряагаа 10 үдэр соо хуу амяарлан хадаад, тэрэнээ 12 үдэртэ суглуулжа сохихо.

☆ Эхэ оронойнгоо амбаарта 23 мянган центнер таряа оруулжа, түсэбhөө гадуур дүрбэ мянган центнер орооhо худалдаха.

☆ Сентябриин 25 болотор хамта 2.500 гектар намарай паар хахалжа, түсэбөө дүүргэхэ.

☆ Октябриин 20 болотор бүхы таряалангай hолоомо суглуулха, ерэхэ жэлэй тарилгада хэрэгтэй 18 мянган центнер үрэhэ сэбэрлэхэ байна.

НҮХЭД ТАРЯАШАД, МЕХАНИЗАТОРНУУД!

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозойхидой жэшээгээр социалис мүрысөөндэ бултадаа жагсаял!

ШИИДЭН ОРОБО

Улаан-Үдын аймагай «Восход» колхозой механизаторнууд ойн баярай жэлэй таряа хуряалгада hайн бэлэдхэлтэй оробо. Байгша ондо ажахын механизаторнууд 2600 гектар талмайн ороohото ургамал хадаха юм. Тракторно-таряан ажалай бригадые Василий Филиппович Михалёв хүтэлбэрилнэ. Энэ халуун хаhада 19 комбайн ажаллажа байнхай.

Бригадын гэшүүд бии байгаа арга боломжоёо гүйсэд бодомжолжо үзэhэнэйнгөө удаа Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой механизаторнуудай гаргаhан үүсхэлые дэмжэн hайшааhанаа мэдүүлнэ. Бригадын гэшүүд түрүүшын үдэртэ 100 гаран гектарай шэниисэ сабшаба. Жара гаран гектарай шэниисэ сэхэ хадаа. Ажахын түрүү комбайнернууд Еремей Шилин, Артем Русин, Емельян Покацкий болон бусад халаан бүрнингөө даабарие холо үлүүлэн дүүргэнэ.

Түсэбтэ табан жэлэй хоёрдохи жэлэй таряа хуряалгые богонихон болзорто hайн шанартайгаар дүүргэхэ гэhэн зорилго урдаа табинхай эндэхи таряашад габшагай бэрхээр ажаллажа байнхай.

В. ИСТОМИН.

ГЕКТАРАЙ 20 ЦЕНТНЕР

Жэл бүри ороohо таряанай баян ургаса ургуулдагаараа аймаг доторoo мэдээжэ болоhон Ехэ-Нугын совхозой механизаторнууд шаргал таряагаа богони болзорто, гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа, Эхэ орондоо hайн шанартай шэниисэ элбэгээр тушаажа, хараалагдаhан түсэбөө сүм дүүргэхээр республика доторoo үүсхэл гаргаhан Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой таряашадай уряае эдэбхитэйгээр дэмжэбэ.

Энэньшье гайхалгүй. Юуб гэхэдэ, байгша оной хабар, зунай хэды ган гасуур байгаашье hаань, таряалангаа hайнаар харууhалhанайнгаа ашаар яhала баян ургаса ургуулаа. Мүнөө шэниисэ сабшажа, баалнууд болгон унагаажа байhан комбайнернууд Федор Максимович Рыжков, Куприян Моисеевич Ефремов гэгшэдэй мэдүүлhэнэй ёhoop, гектарай дунда зэргээр 20 центнер ороohон абтаха хараатай.

Эдэ үдэрнүүдтэ совхозой таряалан дээрэ комбайн, жаткануудай хүнхинөөн таhалданагүй. hүүлэй мэдээгээр, 5 комбайн таряа сабшажа, бүхыдөө 250 гектарай шэниисэ, 200 гектарай гэршүүхэ баал болгон унагаагдаад байнхай. hаяын үдэрнүүдтэ эндэ 23 комбайн жэгдэ хүдэлгэгдэхөөр хараалагдана.

И. ШЕГЛАЕВ.

Хяагтын аймаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: республика соогоо үүсхэл гаргаhан тус колхозой түрүүлэгшэ Социалис Ажалай Герой Е. В. Иванов (баруун гар тээхинь) ажахынгаа главна агроном И. М. Козловтой шэниисын таряае хадахаар болоhыень шалгажа байна.

МУХАР-ШЭБЭРЭЙ АЙМАГАЙ «ИСКРА» КОЛХОЗОЙХИДОЙ АЖАЛ ХҮДЭЛМЭРИ ТУХАЙ ХОЁРДОХИ ХУУДАҺАНДА УНШАГТЫ.

[...]ЙШААН [...]ЖЭНЭБДИ

[...] ндэхи табан жэлэй [...]лэй таряа хуряалгада [...] таряашад болон меха[...] хэзээ хэзээнэйхиhээ [...] бэлэдхэлтэй оробо. Энэ [...]hада манда 29 комбайн [...] Мүнөө жэлдэ комбайнер[...] 4300 гектар талмайн [...] ургамалнуудые хадаха [...] талмайнгаа ехэнхиие [...] хуряажа абахаар тү[...]. Таряа сабшалгада 16 [...]обиргданхай. Дүрбэн [...]ршада комбайнернууд[...]ган гектарай таряа баал [...]йнхай.

[...]рай жэлдэ ажахымнай [...] 16 мянган центнер, тэ[...] түсэбhөө гадуур 4 мян[...]ер таряа гүрэндэ ху[...]рилготой юм. Таряа [...] комбайнернууд Афа[...]нович Павлов, Гаврил [...] Ткачев болон бусад ха[...]нгөө даабарие холо [...]үргэжэ, нүхэдтөө габ[...]лай үльгэр жэшээ ха[...] Хоёрдохи отделениин за[...]нер Петр Ткачев тү[...] тоодо оронхой. Ажа[...]сто 62 гектар полиин [...]нер ороohон буулгаг[...]а. Үнгэрэгшэ жэлэй [...]мпион түрүү комбай[...]мир Утенков түрүүшын [...] суглуулан сохижо, [...] даабаряа үлүүлэн

[...] Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой механизатор болон [...] гаргаhан үүсхэлые [...] дэмжээд, таряа хуряал[...] -12 үдэрэй туршада тү[...]hэн зорилго урдаа та[...] механизаторнуудынай үдэр[...] эршэтэйгээр ажалла[...]

В. ИВАНОВ.

[...] нэрэмжэтэ колхоз [...] аймаг.

КОЛХОЗ СООГОО ТҮРҮҮЛНЭ

Үдэрэй үнгэрхэ тума байгаалиин амисхаал hэрюун боложо, ногооной хагдарха үе сагые эжэлүүдгүй hануулаадхина. Зунай бүгшэм hүнинүүд үни үнгэрөө. Ажахы бүхэнэй хүдэлмэрилэгшэд шадаал hаа үбhэ тэжээл ехээр бэлэдхэжэ абаха гэжэ ажаллана. «Восточные Саяны» колхозой Сагаан-Нуурай үбhэшэд энэ хүгасаада хэнhээшье hайнаар хүдэлжэ, hайн шанартай тэжээл бэлэдхэжэ абаба. Тус звеное Александр Ильич Домышев даана. Энэ ажалша бэрхэ коллектив мүнөө жэлдэ 1200 центнер үбhэ бэлэдхэхэ даабаряа сүм дүүргэбэ. Сагаан-Нуурай үбhэшэд арбан хоногой туршада 420 центнер hайн шанартай үбhэ тушаажа, хүн бүридөө 42 центнер бэлэдхэжэ абаа. Эндэхи үбhэшэдтэ колхозой правлени болон парткомой дамжуулгын Улаан туг 30 түхэриг мүнгэн шантайгаар барюулагдаа.

Мүп Тюменцев, Галсанов, Шангинов болон бусадай даадаг звено эрхим hайнаар ажаллана. Ажахыда бүхыдөө арба гара мянган центнер hайн шанартай үбhэн hүрилэгдэнхэй. Ногооной хагдаржа, шэмэ шүүhэеэ алдахаhаа урид эндэхи үбhэшэд бүри эршэтэйгээр ажаллажа, хамтынгаа малда бардам хүрэхэ үбhэ тэжээл бэлэдхэжэ абахаар зэhэнхэй.

Силос, сенаж даралга колхоздо түлэг дундаа. Эндэхи механизаторнууд 250 тонно сенаж дараба. Шэмэтэ тэжээл бэлэдхэжэ абалгаар Галбайн отделениин механизаторнууд колхоз соогоо эрхимлэнэ.

Б. БИРБАЕВ.

Түнхэнэй аймаг.

ШАНАРЫЕНЬ hАЙЖАРУУЛГАДА ШАНГА ЭРИЛТЭ

ССР Союзай байгуулагдаhаар алдарта 50 жэлэй ойн баярта зорюулагдан дэлгэрhэн бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ хам оролсоhон республикымнай колхоз, совхозуудай механизаторнууд, таряашад түрэл партиингаа XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлжэ, табан жэлэйнгээ хоёрдохи жэлдэ ороohо таряа болон бусад хүдөө ажахын продуктнуудые бүри ехээр абахын түлөө хүдэлмэри ябуулна.

Эгээл мүнөө үедэ таряашадай урда шэнэ ургасынгаа баян хэшэг гээлтэ хоролтогүйгөөр, богони болзорто хуряажа абаха зайлуулашагүй гол шухала зорилго табигдаад байна гэшэ. Тиимэhээ ажахынуудай механизаторнууд ажалдаа шэнэ, түрүү онол аргануудые, дүй дүршэл үргэнөөр нэбтэрүүлжэ, хараалагдаhан түсэб уялгаяа сүм дүүргэхээр оролдохо болоно.

Урдандаа хэрэглэгдэдэг байhан бэлэдхэлэй, гүрэндэ тушаан абалгын эрилтэнүүд hүүлэй жэлнүүдтэ үндэhөөрөө хубилгагдажа, колхоз, совхозуудай саашанхи хүгжэлтэдэ горитойхон нүлөө үзүүлхэ аргатай болоо.

Нёдондо республикымнай колхоз, совхозууд ороohо таряа тушаахаар баталhан хэлсээнүүдээ 104 процентээр бэелүүлhэн юм. Тиихэдэ 16 аймагуудай 10-ниинь хараалагдаhан даабаряа саг болзортонь жэншэдтүй дүүргэhэн байна. Гэбэшье республикымнай 35 колхоз, совхозууд гүрэндэ таряа тушааха гол түсэбөө бэелүүлжэ шадангүй үлэшоо hэн. Гадна зарим ажахынууд таряа тушаалгаяа амжалтатай дүүргэбэшье, зариман бираагүй.

Бүхыдэнь абажа харахада, нёдондо республикамнай hайн сортын таряа бэлэдхэхэ түсэбөө дүүргэжэ шадаагүй байна. Юун дээрэhээб гэхэдэ, колхоз, совхозуудай оруулhан ороohо таряан эрхим шанарта хүргэгдэжэ тушаагданагүй. Ороohо хатааха, сэбэрлэхэ бии байhан машина, техникэнүүдынь, оньhон түхеэрэлгэнүүдынь дүүрэн хүсэндөө хүдэлгэгдэнэгүй бшуу. Энээнhээ боложо, колхоз, совхозууд тушааhан ороohонhоо горитойхон олзо оруулдагтүй.

Мүнөө үедэ хүдөө ажахын продуктнуудые шэнэ ГОСТ-ын эрилтэнүүдэй ёhoop тушаадаг болонхой гээшэ. Гэбэшье ажахынуудай зарим мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд ороohо таряа тушаахадаа, ГОСТ-ын эрилтэнүүдые бүдүүлигээр хазагайруулhан зандаа.

1972 ондо тушаагдаhан ороohоной оройдоол 10 процентнь ГОСТ-ын эрилтэдэ хүрэмөөр байhан юм. Тиихэдэ Прибайкалиин аймагай ажахынууд шиигтэй, бог холисолдоhон муу шанартай ороohо таряа ехээр худалдаhан байна гэхэ гү, али бүхы тушаагдаhан таряанайнь 96 процент ГОСТ-ын эрилтэдэ хүрөөгүй. Гадна Сэлэнгын, Улаан-Үдын, Кабанскын, Мухар-Шэбэрэй аймагууд муу шанартай таряа тушаажа, республикын ажахынууд бүхыдөө 53.032 түхэригэй ялада ороhон байна. Гэхэтэй хамта талха таряанай продуктнуудай управлени ажахынуудай муу шанартай ороohо хатааhан сэбэрлэhэнэйнгээ түлөө колхоз, совхозуудhаа 199.254 түхэриг абаhан байна. Тиигэжэ муу шанартай ороohоной түлөө бүхыдөө 717.600 түхэриг алдагдаа гэхэ гү, али тушаагдаhан тонно таряан бүридэ 8 түхэриг 44 мүнгэн яла түлэгдөө. Харин Прибайкалиин аймаг муу шанартай ороohо худалдаhандаа тонно бүриин аяар 11 түхэриг 55 мүнгэ, Мухар-Шэбэрэй аймаг 9 түхэриг 13 мүнгэ, Зэдын аймаг 9 түхэриг 45 мүнгэ, Сэлэнгын, Захааминай аймагууд 8 түхэриг минил хиидэ хаяhан байна.

Байгша ондо ган гасуур байжа, зарим аймагуудта ороohо таряанай ургаса муугаар гараа. Хэды бэрхэшээлэй ушарбашье, мүнөө колхоз, совхозуудай таряашад гүрэнтэй баталhан хэлсээтэ даабаряа сүм дүүргэхээр оролдожо байнхай.

Эдэ үдэрнүүдтэ таряа хуряалга хаа хаанагүй жэгдэ эхилжэ байнхай. Мүнөө колхоз, совхозууд ороohо сэбэрлэжэ хатааха бүхы оньhон түхеэрэлгэ, машина техникэеэ түргэн заhабарилжа дүүргээд, ороohо таряагаа hайса сэбэрлэжэ, эрхим шанартайгаар, ГОСТ-ын эрилтэдэ хүрэмөөр гүрэндэ тушаахын түлөө оролдохо зэргэтэй.

К. КРЫЛОВА,
гүрэнэй талха таряанай инспекциин начальник.

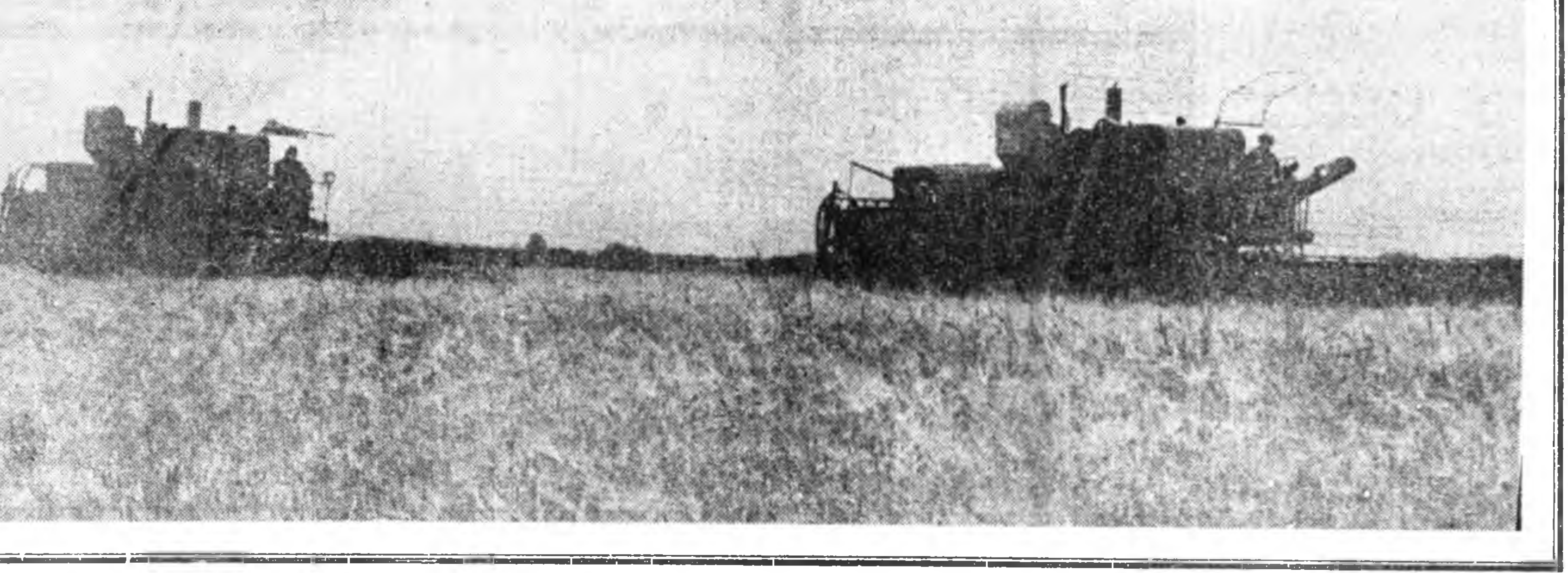
Эрхирэгэй совхоз 2.478 гектар таряанай газартай юм. Эндэ мүнөө жэлэй ургаса нёдондонойхидо арай хүрэхэгүй. Уридшалан тооложо үзэhэнэй ёhoop, гектар бүриhөө дунда зэргээр 8-9 центнер абтахаар хүлеэгдэнэ.

Совхозой механизаторнууд бүхы таряагаа урда мэтэ поточно аргаар хуряаха гэжэ шиидэнхэй. Хуряалгада бүхыдөө 11 комбайн ябаха. Мухар-Нуур гэжэ газарта хоёр «Сибиряк» комбайнууд баал болгон хадана. Тэдэнэй жолоошод гэхэдэ, совхоз соогоо мэдээжэ болоhон механизаторнууд Гуржаб Цыденжапов Цыденжап Намдыков хоёр болоно. Тэдэнэр СССР-эй байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойн баярта жэлдэ абаhан уялгаяа дүүргэхын тула ехэтэ оролдоно.

— Манай механизаторнууд хэлэhэн үгэдөө лаб хүрэхэ, — гээд совхозой главна агроном Владимир Бондеевич Убашеев манда хөөрэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Эрхирэгэй совхозой түрүү комбайнер Цыденжап Намдыков 2. Комбайнууд баал болгон хадажа ябана.

С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.

ШЭНЭ ТАСС hОНИН

НҮХЭР Л. И. БРЕЖНЕВ АЛТАЙН ХИЗААРТА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев Алтайн хизаарта байха үедөө Алтайн саад ургуулдаг М. А. Лисавенкын нэрэмжэтэ туршалгын станцида ошожо, Алтайда, Сибирьтэ ургуулагдадаг үрэ жэмэсүүдэй сортнуудтай, дендраритай танилсаа. Эндэ Европын, Азиин ба Хойто Америкын элдэб ургамалнуудай ехэ дээжэ суглуулбари бии юм. Нүхэр Л. И. Брежнев Алтайдахи хүдөө ажахын научно-шэнжэлгын институтда, Барнаулай шиинын заводто хүрөө.

Нүхэр Л. И. Брежнев Красноярск ошохоёо августын 28-да Барнаулhаа мордоhон байна. Нүхэр Л. И. Брежневые партиин Алтайн крайкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. В. Георгиев; крайгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Н. Н. Молчанинов, КПСС-эй крайкомой бюрогой гэшүүд, партиин крайкомой ба крайгүйсэдкомой харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд аэропортhоо үдэшэбэ.

(ТАСС).

Нүхэр Л. И. Брежнев Красноярскда ерээ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев августын 28-да Красноярскда ерээ. Нүхэр Л. И. Брежневые КПСС-эй Красноярска крайкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр Б. Н. Долгих, крайгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Н. Ф. Татарчук, партиин крайкомой бюрогой гэшүүд, Сибириин сэрэгэй округой командалагша генерал-полковник М. Г. Хомуло, КПСС-эй крайкомой, крайгүйсэдкомой ба районуудай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд аэродром дээрэ угтаба.

(ТАСС).

Совет эхэнэрнүүд—шэнэ ажабайдал зохёогшод

«Олон үндэhэ яhатантай СССР гүрэн дотор эхэнэрнүүдтэ хабаатай асуудал шиидхэлгын дүй дүршэл» гэhэн темэтэй семинар августын 28-да Москва хотодо нээгдээ. Энэ семинарай хүдэлмэридэ гадаадын 30 гаран оронои түлөөлэгшэд — Улаан-Баатарта hаяхан болоод тараhан Азиин ба Африкын оронуудай эхэнэрнүүдэй хоёрдугаар конференциин делегадууд хабаадана.

Совет эхэнэрнүүдэй комитедэй түрүүлэгшэ В. В. Николаева-Терешкова элидхэл хэбэ.

Экономикын, эрдэм болон соёлой элдэб hалбаринуудтаа совет арадай түйлаhан амжалтануудые, коммунис общество байгуулгын хэрэгтэ эхэнэрнүүдэй эзэлдэг hуурие элирхэйлhэн документальна фильмүүд семинарта хабаадагшадта харуулагдаа.

(ТАСС).

АНДЖЕЛА ДЭВИС МОСКВАДА

Америкын олониитын мэдээжэ ажал ябуулагша, США-гай Компартиин ЦК-гай гэшүүн Анджела Дэвис августын 28-да Москва ерээ.

Энэ айлшаниие КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, Совет эхэнэрнүүдэй комитедэй түрүүлэгшэ В. В. Николаева-Терешкова Шереметьевскэ аэродром дээрэ совет хүнүүдэй үнэнэhөө үнэн зүрхэнhөө амаршалба. Анджела, шинии тэмсэлые совет хүнүүд хори hарын туршa соо тон анхаралтайгаар адаглан хаража байгаа. Шамайе сүлөөлүүлхын түлөө кампани манай орон дотор бүгэдэ арадай хүдэлөөн болон дэлгэрээ. Мүнөөдэр совет газар дээрэ шамайе угтахадаа: Манай хүндэтэ хани, аятай hайнаар айлшалыш! гэжэ хэлэнэбди, — гэбэ.

Анджела Дэвис харюугай үгэ хэлэхэдээ, Советскэ Союзай коммунистнуудта, совет хүнүүдтэ граждан эрхын түлөө бүхы тэмсэлшэдэй, США-гай хүдэлмэришэн ангиин ба Компартиин амаршалга дамжуулаа.

— Мүнөөдэр намда гайхамшаг үдэр болобо, — гэжэ А. Дэвис хэлэбэ. — Энэ үдэрые тон удаан хүлеэгээб. Одоол мүнөө Совет орондо ерээд байнаб. Бидэнэр, американ коммунистнууд, социализмын түрүүшын орон тээшэ найдамтайгаар, ехэ хүндэлэлтэйгөөр харадагбди.

Тэрэниие сүлөөлүүлхын түлөө тэмсэлдэ хубитаяа ехээр оруулhанайнь түлөө А. Дэвис совет арадта баяр баясхалан хүргэбэ. Һаналаа нэгэдэн талархаха уласхоорондын кампаниин эмхидхэгдээгүй hаань, илангаяа Советскэ Союзда, бусад социалис оронуудта үргэн ехээр дэлгэрүүлэгдээгүй hаань, би хэзээшье сүлөөдэ гаража шадахагүй байгааб, — гэжэ американ коммунистка мэдүүлнэ.

Хүндэтэ айлшанаа КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй МГК-гай секретарь Р. Ф. Дементьева, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай уласхоорондын таhагые даагшын нэгэдэхи орлогшо Е. И. Кусков, ВЛКСМ-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пастухов, залуушуулай ба бусад ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд аэродром дээрэ угтаа.

(ТАСС).

ҮҮСХЭЛ ГАРГАҺАН АЖАХЫ

ШАНАРТАЙГААР, ТҮРГЭНӨӨР, ГЭЭЛТЭГҮЙГӨӨР

ҮГЭДӨӨ ЭЗЭН БАЙХЫН ТУЛА

Хэнэйшье мэдэһээр, энэ жэлдэ сагай уларил хүдөөгэй ажалшадта, илангаяа таряашадта багабэшэ бэрхэшээл ушаруулаа. Зунай эхеэр тохёолдоһон ехэ ган гасуур манайшье Тугнэ, Хонхоло нютагуудые тойрожо гараагүй.

Теэд хүсэ ехэтэ оньһон техникээр зэбсэглэһэн, совет эрдэм ухаанай туйлалтада түшэглэһэн, түрүү агротехникые шудалһан манай механизаторнууд, таряашад сагай уларилай хэдышье бэрхэшээлые дабажа шадаха болоһоноо мүнөө элитээр харуулба.

Энэ жэлэй эрхэ байдалаар хаража үзэхэдэ, колхозоймнай бүхы таряалан дээрэ яһала һайн ургаса эдеэшэжэ байна.

Мэнэ һаяхан таряа хуряалгада жэгдэржэ орохын урда бидэ, колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд үшөө дахин таряалан дээгүүрээ ябажа хараабди. **Бүхы 5.465 гектар таряалангай га бүриһөө 16 центнерһээ бага бэшэ ургаса гараха байна. Тиихэдэ сэбэр паар, мүн намар эртэ хахалһан паар дээрэһээ гектарай 25—26 центнер шэнписын гарахаар полинууд яһала олон.**

Нэн түрүүн газараа һайнаар элдүүрилжэ, эрхим шанартай үрэһөөр тариһанай, бүхы ажалаа болзор соонь бүтээһэнэй ашаар нимэ гандуу жэлдэшье һайн ургаса ургуулагдаа. Юуб гэхэдэ, манда үһалагдадаг таряалан байхагүй, тарянай газарта үтэгжүүлгэшье ехэ хүртэнэгүй ха юм.

Манай колхоз паараа хаһа саг соонь хоёрлон хахалжа, хэдэн дахин элдүүрилжэ, жэлэй ямаршье сагта ёдойхо үбһэгүй, сэбэр байлгадаг. Намарай паарыешье заабол сентябриин 25-һаа оройтонгүй хахалжа дүүргэдэгбди. Энээнэй ашаар газарай хүрьһэндэ шииг нойтон һайнаар баригдана, буртаг үбһэгүй байхадаа таряаншье һаадгүй ургана бшуу. Сэбэр паар дээрэ тарихадаа түрүүн борнойлоод, удаань сеялкын һүүлдэ хадхуууртай хүндэ каток шэрэжэ, шииг нойтыень табихагүй гэжэ оролдонобди.

Бидэ һүүлэй зургаа-долоон жэлдэ имагтал өөһэдынгөө ургуулһан нэгэдэхи, хоёрдохи класс һаа доошо бэшэ шанартай, наринаар сэбэрлэгдэһэн, томо жэжээрээ илгагдаһан үрэһэ гектарай 250 килограмм хэжэ таринабди. Энэ жэлдэ 300 гектар шэнписын газарта га бүриин 3 центнер минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаа. Тэрэ газарай ургасын ороо һон илангаяа томо, нэгэ жэгдээршье эдеэшээ. Тэрэнние хуу үрэһэндэ хаахабди.

Иигэжэ оролдожо ургуулһан таряагаа гонзогоршье хоолос, монсогоршье ороо һо гээнгүй хуряажа абаха гээшэ мүнөө эгээл харюусалгатай зорилгомнай болоно.

Урдаа байһан зорилгые һайн ойлгожо, манай механизаторнууд, таряашад бүхы таряагаа богони болзорто, гээлтэгүйгөөр хуряаха, гүрэндөө таряа худалдаха түсэбөө хүлүүлэн дүүргэхэ, хүрэнгын үрэһэ хааха, малай тэжээлэй талха таряа хүсэд хүрэхөөр суглуулжа абахын түлөө тэмсэхэ гэжэ шиидээд, республика дотороо социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ үүсхэл гаргаба.

Энэмнай ССР Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй алдарта ойн хүндэлэлдэ манай колхозойхидой зорюулһан ажалайнь бэлэг болоно.

Абаһан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхэ ямар арга боломжо манда бии гээшэб?

Бүхы 5.465 гектар шэнписэ, ешмээн, обёосой ургасые хуряаха 27 комбайн, мүн тэдээндэ шагтагалаад, таряа амяарлан хадаха 24 жаткатайбди. Ондоогоор хэлэбэл, комбайн бүхэн 400 гектар таряа хадаха, хуряаха зэргэтэй. Энэмнай горитойхон тоо. Юуб гэхэдэ, **бүхы таряагаа хүдэлмэриин 10 үдэр соо амяарлан хадажа, баал болгохо, мүн 12 хүдэлмэриин үдэр соо тэрэнээ суглуулжа сохихо болонобди.** Тиигээгүйдэмнай яашье аргагүй. Энэ жэлдэ таряан жэгдэ бэшээр эдеэшэнэ. Булта эдеэшэхыень хүлеэхэ болоо һаамнай, зариманиинь хатаад унажа захалха ха юм. Тиимэһээ хуу сабшаагүйдэ аргагүй. Сентябриин һүүл багаар саһаншье орожо магад. Гадна амяарлан хадаха, хуряахада ороо һониинь һуралгүй хуурай байдаг.

Мүнөө бригаданууд эртэ тариһан шэнписээ амяарлан хадажа эхилээ. Түрүүшын 500 гектар таряан сабшагдаа. Илангаяа дүрбэдэхи (бригадирынь Е. А. Митрофанов), нэгэдэхи (бригадирынь Н. М. Белоусов) бригаданууд колхоз соогоо түрүүлэн таряандаа ороод, эршэтэйгээр хүдэлнэ.

Манай тооложо үзэхэдэ, бүхы 24 жаткамнай түрүүшын үдэрһөө һаадгүй хүдэлжэ, агрегат бүхэнэй 16.5 гектар нормын орондо үдэрэй 25 гектар хадаад байгаа һаань, колхоз соо сүүдхэ бүхэндэ 606 гектар таряан унагаагдаха байна. Агрегат бүхэн тэды шэнээнние хадаха дүүрэн аргатайшье. Манай түрүү комбайнернууд Георгий Мальцев, Виктор Белоусов, Фёдор Соколов, Николай Солдатов, Иван Мальцев гэгшэд нёдондо тус тустаа үдэр бүри 33—35 гектар хададаг байгаа.

Сабшагдаһан тарянай баалайнь хатахалаар механизаторнууд жаткануудаа мулталаад, дары түргэн подборщигуудые тодхоод, баал суглуулан сохихо юм. Тиихэдэ хадалга хуряалга хоёрой хоорондо забһар гарахагүй. Баал суглуулжа сохиходоо, агрегат бүхэн үдэрэй 17 гектар хуряаха гэхэ гү, али колхоз соо бүхыдөө үдэрэй 348 гектарай ургаса абтаха болоно. Баал суглуулан сохилгодоо комбайнуудай нэгэ минуташье һаатахагүйн тула агрегадуудайнгаа нэгэ газарта бүлэг бүлэгөөрөө (гурба-дүрбөөрөө) ябадаг хадань, жэшээнь, 4 комбайнда ороо һыень зөөхэ хойноо прицеп шэрэһэн хоёр ЗИЛ автомашина үгэдэгбди. Энээнэй ашаар комбайнуудай һаатаха ушар байдаггүй.

Таряа хуряалга гээшэмнай ганса ороо һо сохижо абалгаар дүүрэдэг бэшэ. Хадалга, хуряалгатай адли гүрэндэ худалдагдаха таряа, хүрэнгэдэ хаагдаха ороо һо сэбэрлэхэ, таряалан дээрэхи һолоомо суглуулха, һүрилхэ тэндэнь намарай эртын паар хахалха хэрэгтэй бшуу. Энээндэ баһал олон хүн, машина техникэ хабаадаха болоно.

Хуряагдаһан тарянай һолоомые түргэн суглуулжа абаха гээшэ алишье талаараа һайн. Нэгэдэхеэр, таряаламнай сэбэрлэгдэжэ, паар түргэн хахалха аргатай болоно. Хоёрдохёор, һолоомые зохидоор һүрилжэ абабалнай, малда баһал ехэ тэжээл ха юм. Энэ жэлдэ һолоомо суглуулгада КНУ түхэлэй 7 түхеэрэлгэ, һолоомо шэрэхэ тростой 6 волокуша, һүрилхэ оньһон түхеэрэлгэнүүд, һолоомо багсалан уяха пресс-подборщигууд хүдэлхэ байна. Үдэр бүри 420 гектарай һолоомон сэбэрлэгдэхэ ушагтай.

Һолоомонойнь суглуулагдамсаар газарыень хахалжа эхилхэбди. Намарай паар хахалалгада 16 трактор һүни, үдэргүй хүдэлжэ, агрегат бүхэн 7 гектар нормын орондо 10 га хахалха болоно. Тэды шэнээн хахалха аргатайшье. Түрүү трактористнар Иван Митрофанов, Тимофей Митрофанов гэгшэд халаан соо 11—12 гектар хахалдаг. Тиигэжэ хүдэлбэл, 2.500 гектар намарай паар сентябриин 25 болотор хахалагдаха.

Байгша ондо колхоз бүхыдөө 85 мянган центнер таряа хуряажа, тэрэнэйнгээ 23 мянган центнерые гүрэндэ худалдаха гэхэ гү, али тэрэ тоодо түсэбһөө гадуур 4 мянган центнер ороо һо Эхэ орондоо үгэхэ зорилготой. 18 мянган центнер шэлэмэл таряан үрэһэндэ хаагдаха, 10 мянган центнер ороо һон колхозой гэшүүдтэ худалдагдаха, нэмэлтэ түлөөһэндэ үгтэхэ, 23 мянган центнер талха тарянай зүйл адууһа малда эдюулэгдэхээр таһалагдаха байна.

Тэрэшэлэн колхоз энэ жэлдэ 150 гектар хартаабха, 90 гектар куузику, 570 га кукуруза хуряажа абаха болоно. Эдэ ургамалнуудые баһал богони болзор соо хуряаха ёһотойбди. Юрэдөө хэхэ ажалнай ехэ.

Мүнөө ажахымнай механизаторнууд, таряашад хэлэһэн үгэдөө хүрэхын тула бүхы мэргэжэл шадабаряа, хүсэл эрмэлзэлээ гарган, габшагай шангаар хүдэлжэ оронхой.

Е. ИВАНОВ,
Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой;
И. КОЗЛОВ,
колхозой главна агроном.

КОММУНИСТНУУД ТҮРҮҮ ЗЭРГЭД

Энэ халуун, харюусалгатай хүдэлмэриин үедэ ургасын хуби заяае шиидхэжэ байһан комбайнернууд, шофёрнууд, трактористнар, таряашадай дунда социалис мүрысөө зүбөөр, ошо бадаруулмаар эмхидхэжэ шадаа һаа, хүнүүд хүсэл эрмэлзэл ехэтэйгээр, эршэ зоригтойгоор хүдэлдэг, эсэстээ ажалай бодото амжалта туйладаг гээшэ.

Илангаяа манай колхозойхидой ургаса хуряалгые түргэнөөр дүүргэхэ, ороо һо таряа нэгэшье гээлтэгүйгөөр суглуулжа абаха гэһэн үүсхэл республика соогоо гаргаад байхадань, ажахы доторнай социалис мүрысөөн бүрил жэшээтэ һайнаар эмхидхэгдэхэ ёһотой болоно.

Нэн түрүүн таряанда орохоһоо бүри урда нитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулха тодорхой түсэб табижа, түрүү коммунистнуудта, эдэбхитэдтэ эгээл харюусалгатай хүдэлмэри даалгаабди. Тракторна бригада бүхэндэ партийна бүлэгүүд эмхидхэгдээ. Жэшээнь, нэгэдэхи бригадада 9 хүнһөө бүридэһэн партийна бүлэгые коммунист А. К. Казазаев хүтэлбэрилнэ. Эндэхи коммунистнууд өөһэдөө шофёр, тракторист, комбайнернуудаар хүдэлжэ, бүтээсэ ехэтэй ажалай жэшээ харуулан ябахаһаа гадна, тэндээ «Дайшалхы хуудаһа», «Сахилгаан хуудаһа» гэхэ мэтые гаргалсана. Тусхайлбал, комбайнёрнууд А. Бурдуковский (4-дэхи бригада), Ф. Соколов, И. Мальцев (1-дэхи бригада), В. Тихонов (2-дохи бригада) олондо жэшээ болохоор ажаллана. Эдэнэр хуряалгын үедэ үдэр бүриингөө даабари 150—200 процент дүүргэхэ зорилго табинхай.

Тэрэшэлэн агитаторнууд, политинформаторнууд хуряалгын звено, бригада бүхэндэ томилогдонхой. Эндэ илангаяа нютагай һургуулинуудай багшанар клубай, библиотекын, сомоной Соведэй хүдэлмэрилэгшэд эдэбхитэй хүдэлмэри ябуулна.

Хуряалгын түрүүшын үдэрһөө эрхим урэ дүн туйлаһан хүнүүдые олондо элитээр харуулжа, дүй дүршэлыень үргэнөөр дэлгэрүүлжэ байха зорилготойбди. Бри дүн харуулгын самба лые бэшэхэ тусхай сте ехэ таряа хадаһан, ху газар хахалһан түрүүш лэлдэ табан хоног бүр түбтэ «Алдар солын ту байха юм. Тэрэнһээ г шүүлдэ дамжуулгын нүүдые барюулхабди.

Мүн ургаса хурял байһан зонииe культ худалдаа наймаагаар, талааршье хангаха хэ лагданхай.

Я. МА
колхозой парткомой

Таряа хуряалгын колхоз соогоо лэжэ ябаһан бригадын түрүү байнёрнууд (зүүн га Леонид Рычков, А Бурдуковский, Дав фенов, Семен Сту шэд үдэр бүри тус 25—28 гектар таряа болгоно.

М. НАМЖИЛОВАЙ

ОРООҺО СЭБЭРЛЭЛГЭ— ҮДЭР, ҺҮНИГҮЙ

Комбайнһаа зөөгдэжэ, тоог дээрэ буугһан таряае түргэн сэбэрлэжэ, бэлэдхэлэй пунктда ябуулха, эрхим һайниень хүрэнгэдэ хааха гээшэ баһал харюусалгатай ажал.

Манай колхоз ерэхэ жэлэй тарилгын үрэһые ургаса хуряалгын түрүүшын үдэрһөө сэбэрлэжэ, томо жэжээрнь илгажа эхилдэг юм. Энэ тон зүб гэжэ һанадагбди. Дулаанай сагта сэбэрлэгдэһэн үрэһэн һайн шанартай, гэмтээгүй байдаг шуу.

Урда жэлнүүдтэ түбэй тоог дээрэхи оньһожоруулагдаһан пунктда ехэнхи таряамнай сэбэрлэгдэжэ гарадаг һэн. Эндэ таряа сэбэрлэхэ тусхай звенонууд хоёр халаанда хүдэлдэг. Урдань сүүдхэдээ хоёр халаан соо 400 центнер таряан сэбэрлэгдэдэг һаа, харин Арахүндын тоог дээрэ ЗАВ-20 түхэлэй үшөө нэгэ оньһожоруулагдаһан пунктын баригдажа дүүрэхэдэ, эдэ хоёр пунктмнай сүүдхын 800 центнер таряа сэбэрлэхэ аргатай болохонь. Энээнэй ашаар бүхы хэрэгтэй хүрэнгынгөө үрэһэ октябриин 20 болотор сэбэрлэжэ, нэгэдэхи, хоёрдохи класста хүргөөд, складта хаахабди.

Мүнөө тоогууд дээрэ шэнэ ургасын таряан үшөө буугаагүй. Тиимэһээ эдэ үдэрнүүдтэ таряа адхаха цемент шаланыудаа сэбэрлэжэ, амбаар, складуудаа сагаадажа, дезинфекци хэжэ, ороо һо шэрэхэ автомашина, прицепүүдэй хоорбын нүхэ һүбэ бүтүүлжэ, үнсэр болгожо дүүргэхэеэ байнабди.

Е. АНТОНОВА,
таряа сэбэрлэдэг звеногой хүдэлмэрилэгшэ.

ТАРЯАН ДАЛАЙ ДУУДАНА

РЕПОРТАЖ

Хайшаашье харахада харгын хоёр тээгүүр халуун шаргал шэнписын таряан хабтайн нэмжыжэ һалхи һэбшээндэ аяар холоһоо миралзан долгилоод, ёһотойл далай мэтээр үзэгдэхэ юм. Һөөм ута жэрбэгэр хоолосуудынь эдеэшэһэн ороо һоёо даажа яһан, түргэн хуряажа абыт гэжэ эзэдээ дуудаһандал гунхалзан дохинод.

Эдеэшэжэ байһан алтан шара тарянай хоорондуур далбагар ехэ намаа набшаһатай куузику, кукуруза, хабтаабхын ноб ногоон ургаса эндэ тэндэ тэбхылдэн харагдана. Баһа тээ саагуурнь хахалагдаһан пэс хара паар хабтайха юм. Һаяхан хуряагдаһан горохой полиин һолоомо хуу суглуулагдажа, таряалангай захада зохидоор һүрилэгдэнхэй. Мүнөө тэрэ газарыень хэдэн трактор хахалжа ябанад.

Мүн хэршэгдэһэн кукурузын ногоо кузоваараа дүүрэтэр ашаһан автомашинанууд хажуугаарнай үе үе болоод лэ үнгэрнэ.

Энэл даа, баян хэшэгтэ намарайимнай шэнжэ!

Хонхолоорхин хэр үгһаа хойшо бэрхэ таряашад гэжэ суутай ааб даа. Нээрээшье, Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой таряалан дээгүүр мүнөө ябажа харахада нэгэл ондоохон байна. Таряан соонь, тэрэнэйнь захааршье нэгэ ёдойхо үрмэдэһэнэй, буртаг үбһэнэй ургажа һуухые харахагүйт. Полинуудайнь хоорондо забһар зай гаргагдаһан, зарим ажахынуудайхидал таряан соогуур дуратай тээшэнь харгы гаргажархиһан юумэн эндэ байхагүй. Таряалангай заха тойруулжа хахалагдаһан, тарянай хярхаг хуу сабшагдаһан байна.

Бидэ колхозой суута механизатор Е. А. Митрофановай даадаг дүрбэдэхи бригадын поли дээгүүр ябабабди. Хайшаашье хара, өө мөөгүй жэгдэхэн нэгэ зурыхашье далангүйгөөр тариһан ургаса хана шэнги тэбхылдээд, нюдэндэ уриханаар үзэгдэнэ.

Тиимэл хадаа энэ колхозой дүрбэн бригада хуу «Газар таряалангаа эрхимээр эдлэн хэрэглэдэг бригада» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө. Газараа хахалха, элдүүрилхэ, тарихадаа агротехникын заабарние тон нарин нягтаар сахидаг, бүхы ажалаа эрхимээр хэдэг хадаал эндэхид мүнөө жэлэй ган гасууртаашье нимэ һайн ургаса ургуулжа шадаа гэжэ ойлгохоор.

— Энэ жалгын баруун бэеын 200 гектар сэбэр паар байһан газар дээрэһээ гектарай дунда зэргээр 25 центнер ургаса гараха гү? Юун гэжэ һананаш, Иван Мартемьянович? — гээд, колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой Е. В. Иванов ажахынгаа главна агроном нүхэр Козлов тээшэ харана.

— Гектарай 25 центнер арайл абтахагүй даа. Ган жэл байгаа ха юм, —гээд, тэрэнь толгойгоо һэжэрнэ.

— Агрономууд юундэшьеб таряанай ургасые ехэ болгожо хэлэхэ дурагүй байдаг. Түсэбыемнай нэмээжэрхихэ гэжэ айдаг агша гү, — гээд, Ефим Васильевич энеэбхилнэ.

Дээрэ хэлэгдэһэн таряалан шэнги һайн ургасатай, гектарай адагынь 20—22 центнер ороо һоной гарахаар полинууд бригада бүхэндэ бии.

Үндэрхэн хүтэл дабаадхихада үргэн ехэ таряалангай тэг дундуур дүрбэн комбайн һэтэлжэ оронхой, эдеэшэһэн шэнписэ хадажа ябаба. Адар томо комбайнуудай хедерэйнгээ һэрбээнүүдые эршэгэнүүлэн дүтэлжэ ерэхэдэ, таряан далай соогуур тамаруулжа ябаһан ёһотойл талын онгосонууд гэжэ гоёолтошьегүй хэлэхээр Үдаашьегүй таряалангай хахадынь зурууд баалнуудаар хээлэгдээд байба. Комбайнуудай хойноһоо ябажа харахада һолоомоной узуур нэгэ жэгдэ доогуур, сэбэрхэнээр сабшагданхай, досоонь хадагдаагүй үлэһэн нэгэшье хоолос харагданагүй.

— Энэ полиие сэхэ комбайндаашье һаа, болохол байгаа. Ороо һониинь яһала хатанхай, — гэжэ колхозой түрүүлэгшэ нэгэ хоолос альган соогоо эмиржэ үзөөд хэлэнэ.

— Эдеэшэһэниинь шье яһала эдеэшэнхэй. Теэд хожомой бороодо гараһан ногообтор хоолосууд үшөөл дайралдана. Комбайнаар сэхэ хуряахада зарим ороо һониинь һолоомонтоёо гарахадаа
гэжэ главна агроном
лов хэлэнэ.

— Тиихэдээ мүнөө
гэшье гектар тарян
байнаар сэхэ хуряагда
амяарлан хадагдаха бол
гээд асуухадамнай, глав
ном нигэжэ харюусана:

— Байгша ондо таря
жэгдэ бэшээр эдеэшэж
бултыень лэ жаткаар
һаа өндоо аргагүй.
хуу эдеэшэжэ
ряахаар болох
гээ һаа, үнэт
һалаха, эсэтэ
гээлтэдэ орохо

Тиигээд яма
таряае хээз
эхилхээ, агрега
гэ таряалаһ
дэнь хайша
ошохоб гэх
зурагдаһан тодорхой м
карта гаргажа харуул

Энэ дүрбэдэхи бригад
нэ гэжэ газартахи
ургасые дүршэлтэй ко
нууд Алексей Бурдуковс
выд Парфенов, Семён Ст
шэд, түрүүшынгээ за
даагаад комбайнай жол
залуу механизатор Лео
ковые дундаа абаад хү

— Минии эсэгэ Мат
колхоздоо гушаад жэл
нераар хүдэлөөд, мүнө
гарахадаа энэ комбайн
дамжуулжа үгөө юм, —
нид хүбүүн хөөрэнэ.

Эдэнэр түрүүшын г
соо 372 гектар таря
гоо гэхэ гү, али агрег
даабаряа дүүргэжэ яба
үдэрнүүдтэ баал суглуу
дожо эхилхэнь.

Бригадын полевой ст
бэбди. «СССР-эй 50
хүндэлэлдэ габшагай ш
дэлжэ, ургасаяа богони
гээлтэгүйгөөр хурял
гэһэн томо лозунг хү
абаһаар тороодхино. С
нүүдэй байха гэрнүүд,
лан, столово гэхэ мэт
гаадагданхай, плакат,
шэмэглэгдэнхэй хара
нүүдэй амарха оро, д
заһагданхай.

Иигэжэ тус колхоз
табан жэлэй хоёрдохи ж
са хуряалгын халуун
түлэг дундаа эхилээд

М. НАМЖ
манай тусхай

ХАРЮУСАЛГАЯА ОЙЛГОНОБ

Колхозой гурбадахи бригадын комбайнер Н. С. СОЛДАТОВ хөөрэнэ:

— Эгээл юһэн жэлдэ комбайнераар хүдэлнэб. Ямаршье жэлдэ, ямаршье намар таряа хуряалгын үедэ наратай сэлмэг үдэр үсөөхэн лэ байдаг гээшэ. Энэ үедэ хура бороогүй байгаал һаань, үдэр һүни гэжэ илгаагүй хүдэлхэ ёһотой болохош. Теэд шамдаагүйдэ аргагүйл. Багахан хожомдоо һааш, халтад гэбэл таряан һалхинда һайража унаха гү, али бороодо сохюулаад хэбтэшэхэ, баалдаа удаан хэбтэхэдээ ургажа эхилхэ ха юм.

Колхоз соогоо эгээл ехэ гэжэ тоологдодог манай бригадада бүхыдөө 1877 гектар таряа 7 комбайн хадаха юм. Агрегат бүхэндэ 260 гаран гектар хүртэнэ. Энээние арбан үдэр соо хадаха болонобди.

Тиимэһээ хүдэлмэриин минута бүхэние зүбөөр хэрэглэжэ шадаал һаа, ажалай ехэ бүтээсэ туйлаха болонобди. Би нёдондо хуушан «СК-3» комбайнаараа 500 гектарай ургаса (амяарлан хадалгатаяа) хуряажа, 4 мянган центнер ороо һо сохёо һэм. Мүнөө жэлдэ тэрэл комбайнаараа 600 гектар хуряаха, 5,5 мянган центнер ороо һо сохижо абаха уялгатайб.

Хуряалгын агрегадуудай нэгэшье һаадгүйгөөр хүдэлхынь тула техническэ харууһа хэрэгтэй болоо һаань, заһабарилга хээрэнь хэхэ нүүдэл нэгэ мастерской бригададамнай бии болгогдонхой

Мүнөө амяарлан хадалгадаа орообди. Би түрүүшын хоёр үдэр соо 50 гектар таряа баал болгооб. Ажалайнгаа энэ эршые үшөөл шангадхаха, үдэрэй 30 гектар хадахын түлөө тэмсэнэб.

Хонхолын таряалан дээгүүр комбайнуудай хүнхинөөн үдэр, һүнишье замханагүй...

Энэ зураг дээрэ Хоринн аймагай хэлхеэ холбооной узелай телеграфист, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» ордено Анна Владимировна Стуковае харанат. Тэрэ гуша гаран жэлдэ ажаллажа, коллектив соо ...о тэрэ нэрэ хүндэтэй болонхой юм.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТҮРҮҮШЫН НОМ ТУХАЙ ҺАНАМЖА

«ТҮНХЭН ХҮБҮҮН» МҮНӨӨДЭР...

Түрүүшын ном... Шагдар Байминовай түрүүшын ном... Нимэ ...тэй, хүндэтэ уншагшад, жур... газетэнүүдэй хуудаһан дээрэ ...нь ушаржашье болоһон бай... Ушараа, дуулаашьегүй бай... гайхамаар бэшэ юм.

...а һайса гаран жэлэй саана ...й түрүүшын шүлэгүүд га... гаража эхилээ һэн. Харин ...һаяхан лэ түрүүшынгээ но... манда бэлэглэбэ. Тэрээнтэй ...шье, һүүлдэшье бэшэжэ ...н нухэдынь нэгэ-хоёр но... ...ай болонхой байдаг.

Шагдар Байминовай түрэл Түн... ...нютаг, сагаан малгайтай Са... ...уланууд тухай шүлэгүүдые ...й мэдэнэби. «Мантан ехэ ...ай гантан байһан үе», «Түн... хүбүүн мүнөөдэр түбиин ...ш шэртэжэ», «Саб сагаан ...рэ сабшая гэел эршэдэн» ...мэтэ мүрнүүдые мүнөөшье ...р мартаагүйб. Бодото һайн ...уран нугалбаритай, гүнзэгы ...ай шүлэгүүд хүнэй ухаанда ...г ха юм даа.

...лигтэй, бэлиггүйшье һаа, биб ...хашхаржа, үбсүү сээжэеэ ...жа ябадаг зариман залуу ...үүдэй дунда ушардаг юм. ...о зариман үлүү юумэ дуу... ...гүй, өөрынгөө хэрэг бүтээ... ...шүлэг зохёолнуудаа ягаа ...эблүүлхэ гэжэ яарангүй, тэ... ...э мүлижэ ябадаг.

...ир залуу наһанайм
...шэтэ сахилгаан соогуур
...оһон хурдан замайм
...он эршэтэ дабаалтанууд
...гай мүнхэ шарай дээр
...раа гаргаад үлөө юм, —
...Шагдар Байминов омогорхон
...э дүүрэн эрхэтэй юм. Тиимэ
...эн бэшэ элдэб ушаралнуудаар
...залуу бэшэ наһанайнгаа зам...
...рэ гомдохо, голхорхо гээшые
... баясаха, жаргахашье гээшэ...
...ушараа.

Шагдар Байминовай намтар ...советэ хүнэй намтарһаа он... ...бэшэ юм. Багаһаа хара ажал... ...газарай хара шоройтой танил... ...Мал адуулаа, газар хаха... ...һүүлдэнь түрэл колхозойнгоо ...дэгшын орлогшо, парторгоор ...«Буряад үнэн» газетын кор... ...ндентээр Буряад нютаг ...ураа үгсөө, уруудаа.

...имэһээ тэрэ юун тухай бэ... ...ниб гэжэ нэгэтэшье бо... ...о болоогүй. Түрэл Түнхэ... ...гайхамшаг байгаали — ма... ...залзан мундарганууд, бурья... ...ардаг аршаан булагууд, сэл... ...ихир огторгой, тарьяаша, мал... ...үдэй шэн баатарлиг ажал ...й шүлэгүүдэй темэ болоо. ...ин тухай олон шүлэгүүд бэ... ...эн. Урдань хэлэгдэһэнһээ ...оор, дабтангүйгөөр бэшэхэ гээшэ хүнгэн бэшэ. Тиигэбэшье автор энэ аюулһаа зайлажа шадаа:

«Хуушан зуун жэлые
Хубилган үдэшэлсэһөөр,
Энэ зуун жэлые
Эхин дээрэһээнь шэнэлһээр,
Зол жаргал дэлхэйдэ
Зохёон ерээл Ленин, — гэхэдэнь, Ленин багшын арюун образ тобойжо эхилээдхинэ.

«Сүлөөгэй түлөө тэмсэжэ, сүлэлгэдэ ябаһан Ленин жадын үзүүрнүүдтэл үндыжэ, жагсан һубариһан Саянууд дээрэ түүхын зулые бадаргажа, түүдэг болохо ошон, олон үеын туршада онсо сүлөөгөө бэдэрһэн эхэ эсэгын тэмсэлые эсэстэнь хүргэхэ хүсэн» буряадуудта амгалан байдал, зол жаргал олгоо гэжэ нүгөөдэ шүлэгтөө хэлэхэдээ, Ильичэй образые бүри гүнзэгырүүлнэ.

Юртэмсэ дэлхэйе онсо өөрынхеэр хаража, хүнүүдтэ юун тухай хэлэхэ гэһээрээ, хүнүүдые хайшань уряалдагаараа поэт бусадһаа илгарна. Хэрбээ поэт хёрхо хурсаар харадаг һаа, баянаар мэдэрдэг, үргэнөөр бодомжолдог һаа, үгэдөө харуу, үгэнь багтаасатай байдаг.

Номдо нэрэ үгэһэн «Түнхэнэй үндэрнүүд» гэһэн шүлэгтэнь иимэ мүрнүүд бии:

«Жалгануудаараа таһаржа,
Жагсаал мэтэ зогсоод,
Дүшэн улаан мундарга
Дүүлин өөдөө үндыгөө,
Эсхэн сахилаа һэлмын
Эриинь шэдитэ суранзан
Мушхуу мүнгэн горходой
Мухаряан соогуур зуралзан,
Сахилза дааһан хажууртал
Сахюур шулуу үрхиргөө...»

«Түнхэндөө Саянаа дамжан, мүнхэдөө дуратала хамжан, золойнгоо тэмсэлэй сохилтоор зоригоо шэрээн дабтажа, түбиин хизаар мүнөөдэр шэртэһэн түнхэн хүбүүнэй» образ угаа элихэнээр эндэ гаргагдаадхина.

Саян һүртэй шэрүүншье, дорюун һайханшье:

«Хонгор һайхан нютагайм
Хойморойнь түшэг эндэ юм.
Жабхаланта түрэл Буряадайм
Жаргалайнь охин эндэһээ юм».
Иимэ һайхан, иимэ һүртэй шэрүүн нютагай хүүхэд басагад ямар бэ?!

«Алиниинь шье сэбэрхэн, шуран,
Адли дүрбэн тэгшэ,
Ажалдашье бэрхэ, уран,
Алишье талаараа жэгдэ, —
Юу хэлэхэбши дэмы,
Юрын буряад басагад лэ!
Дууша, үгэдэ хурса,
Дурлахаар һайхан хүүхэд лэ!»
—гэжэ поэт харюусана. «Саянай басагад» гэһэн шүлэг уншахадаа, тэрэнэй хэлээшэдэ этигэнэбди.

Уран зураглал — хэдышье зүб, тодо хурса байбашье, — поэзи боложо шададаггүй. Хүн түрэлтэнэй баян дүй дүршэлһөө урдань ушараагүй, шэхэндэ дуулдаагүй юумэ авторай нээжэ шадаагүй һаа, поэтическэ үгүүлэлынь юрэнхы, бүдэхи үгытэй байдаг.

Шагдар Байминов юун тухайшье бэшэхэдээ образоор бодомжолно. Энэмнай бодото поэдэй шанар шэнжэ мүн.

«Урилдаанай заһамал
Ульгам хүлэгни, уяандаа
Байһандал, тогтожо ядана
Байсадаа хүшаатай онгосо», — гэхэдэнь, Байгал дээрэхи зураглал нюдэндэ элихэнээр харагдаадхина. Нүгөөдэ шүлэгтөө «залуу дүүхэйн гоёолто — залгаатаһан шүрэтэй үлхөө болон һубариһаар, үндэрлэһэн Саянуудые сасуудхана». «Онгосомни» гэһэн шүлэгтэ «мянган янзын һайбартай хүлэгтэй миралтаһан голнуудые» зэргэсүүлнэ.

Поэдэй нюдэндэ «Булга һүрэһэн хии бараан буудал залингай уур сухалдал» харагдана, «Бугын зантан тархиһаа бултайн гараһан эбэрнүүд матаар модон тагшаһаа мандаһан һалаа сэсэгтэл» үзэгдэнэ.

Шагдар Байминовай шүлэгүүдые уншахада ульгам, гүйсэтэй байдаг. Тэрэ буряад хэлэеэ, арадай аман үгэ һайнаар мэдэдэг. Шүлэгэй найруулгые һайжаруулхын тула толгой холболго, эхин, һүүлэй рифмэ, зэргэсүүлгэ, метафора гэхэ мэтые поэт шадамараар хэрэглэнэ.

Дээрэ хэлэгдэһэн ажаглалтануудай һүүлээр, Шагдар Байминовай «Түнхэнэй үндэрнүүд» Буряад поэзиин барилгада нэгэ табсан нэмээбэ, тэрэ буряад литературада онсо өөрын зүргэ гаргаба гэжэ баталан хэлэхэ эрхэтэйбди.

Шагдар Байминовай шүлэгүүд барандаа һайн шанартай, дутуу дундагүй гэжэ болохогүй. Поэт зарим ушартаа юумые хажуу талаһаань зураглан, ута унжагайгаар бэшэнэ, шүлэгэй түхэл маягта анхаралаа һуладуулна. Эдэ бүгэдые тэрэ хараадаа абаха зэргэтэй.

Мүнөө Шагдар Байминов олон тоото шүлэгүүдые, хэдэн томо поэмэнүүдые хэблэлдэ бэлдэнхэй. Түнхэнэй баатар Жамбал Тулаев тухай поэмэнь һаядаа «Байгал» журналда толилогдохоёо байна. Эдэ бүгэдэн уншагшадай урда табигдаха, үшөө нэгэ хөөрэлдөөнэй темэ бии болохо. Хүлеэебди, нүхэд!

А. БАДАЕВ,
поэт.

СССР·50

ҺУРАЛСАЛАЙ ШЭНЭ ЖЭЛЫЕ УГТУУЛАН

ДҮРШЭЛ ТУХАЙ ХӨӨРӨӨН

Энэ жэлдэ КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет «Залуушуулай бүгэдэ ниитын дунда һуралсалда оролгые түгэсхэхэ ба юрэнхы эрдэмэй дунда һургуули хүгжөөхэ тухай» тогтоол гаргаа һэн. Тэрэ тогтоол хадаа КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэрние бэелүүлгэтэй нягта холбоотой.

Мүнөө һуралсалай шэнэ жэлэй эхилхээ байхада, Эхэ оронойнмай алишье нютагта багшанарай августын хуралдаанууд боложо байна. Заншалта тэрэ суглаан дээрээ хото, хүдөөгэй багшанар залуушуулай дунда һуралсал бэелүүлхэ тухай дэлгэрэнгы хөөрэлдөө үүсхэнэ. Тэрэ хөөрэлдөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсагшадай нэгэн—Мухар-Шэбэрэй аймагай Хушуун-Үзүүрэй дунда һургуулиин завуч Бальжи-Нима Цыренович Цыреновэй статья уншагшадай һонорто дурадханабди.

Һургуулиин түүхые ирахада...

Юһэдэхи табан жэлэй үедэ залуушуулай бүгэдэ ниитын дунда һуралсал бэелүүлхэ эрилтэ табигдаа гэжэ мэдэнэбди. Зүгөөр бүгэдэ ниитын найман жэлэй һуралсалай хуули бэелүүлэнгүйгөөр, бидэ саашаа алхамшье хэжэ шадахагүйбди.

Манай һургуулиин багшанар тэрэ харюусалгаяа һайн ойлгодог. Тиимэһээ гушан юһэн наһанай хизаар соо нютагайнгаа бүхы залуушуулые найман жэлэй һургуулитай болгохо талаар горитойхон хүдэлмэри ябуулаа юм.

Хайшан гээд тиимэ амжалта туйлаа зонбибди гэжэ хөөрэхын төө урда тээ түүхын бишыхан шэнжэлэл харуулха дуран хүрэнэ. Хушуун-Үзүүр хадаа юрын лэ бурлад һуурин. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай урда тээ оройдоо 25 үрхэтэ айлтай һуурин байһан. Мүнөө 1972 оной январиин 1-нэй мэдээгээр 612 хүн зонтой 151 үрхэтэ тоологдоно. Тэндэ эхин һургуулишье үгы байгаа юм. Имагтал 1942 ондо тэндэ Октябрьска долоон жэлэй һургуулиин филиал нээгдээ бэлэй. 1946 оной январьһаа Шэнэ-Байдал, Номто-Шэбэр, Галтай, Хушуун-Үзүүр гэжэ һууринуудтахи жэжэ филиалнуудые нэгэдхэн, Барай эхин һургуули тогтооһон. Тэндэ оройдоо 80 үхибүүн һурадаг һэн.

1961 ондо Барай эхин һургуули 120 һурагшатай болоод байгаа юм. Арбан табан жэлэй туршада тэрэ эхин һургуулиие хоёр зуу гаран хүн дүүргэжэ гараа. Тэдэнэр Сутайн 8 жэлэй, Мухар-Шэбэрэй, Суулгын дунда һургуулинуудта ошожо, һуралсалаа үргэлжэлүүлдэг байгаа. Тэдэ һургуулинууд хүүгэдэй нютагһаа холо, тиимэһээ ябадалынь бэрхэшээлтэй болодог байһан ааб даа. Олон ушарта хүүгэд һуралсалһаа таһархаяа һанадаг һэн.

Эдэ бүхы шалтагаанһаа уламжалан, нютагай зон колхозой правлениин, парткомой дэмжэлгэтэйгээр һууриндаа найман жэлэй һургуули нээхын тула ябуулга хэжэ эхилээ юм. Тиигэжэ 1962—1963 онуудай һуралсалай жэлдэ Сутайн найман жэлэй һургуули хаагдажа, манай колхозой газар дээрэ Калиновкын болон Хушуун-Үзүүрэй найман жэлэй һургуулинууд нээгдэһэн юм.

Тэрэ үедэ Хушуун-Үзүүрэй һургуули 14 класстай, 202 һурагшатай һэн. Үсөөн багшанартайшье һаа, эбтэй зэтэй коллектив һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие һайжаруулан хүдэлхэ зуураа, һургуулиингаа материальна үндэһые үргэдхэхэ асуудал табидаг байһан. Тиигэжэ 1965—1966 онуудай һуралсалай жэлдэ манай һургуули дунда болгогдоо.

Юундэ иимэ дэлгэрэнгыгээр һургуулиингаа түүхые дурданабши гэхэдэ, тэрээнгүйгөөр ямаршье ехэ хэрэг ябуулха аргагүй. Һургуулиингаа түүхэ шэнжэлэн, хуушанайнь саарһануудые иража һуухадаа, хэн саашаа һураһан бэ, хэн хэды класс дүүргээд болиһон бэ гэжэ элирүүлхэш.

Тиихэдэ бүгэдэ ниитын найман жэлэй, мүн дунда һуралсал бэелүүлхэ хэрэгтэ нютагайнгаа зоной хүүгэдэй (һургуулиин наһа гүйсөө, гүсөөдүйшье һаань) тусхай бүридхэл хэхэдэ, гүнзэгы удха шанартай. Бидэ июль август һаранудта айл бүхэндэ ябажа, хүүгэдэй түрүүшын бүридхэл хэдэгбди. Тэрэ бүридхэлөө сомоной Соведэй мэдээнтэй сасуулжа үзэдэгбди. Ажахын шэнэ жэлэй гарахада, январиин нэгэнһээ хоёрдохи бүридхэл хэгдэдэг. Һуралсалай жэлэй түгэсхэлдэ гурбадахи бүридхэл хэгдэнэ.

Һургуулиингаа харьяата нютагуудта хүүгэдэй нягта бүридхэл хэхэдэмнай, наһаа хүсэһэн багашуулые бултыень һургуулида оруулаад, хүндэтэ шалтагаангүйгөөр һуралсалаа орхихо ябадалтай тэмсэхэ хэрэгтэмнай Хушуун-Үзүүрэй сомоной, Калиновкын сельскэ Соведүүдэй (түрүүлэгшэнэрынь — Д. Д. Дамбаев, Ф. А. Антонов гэгшэд) депутадуудай бүлэг, мүн ниитэ соёлой хүдэлмэри эрхилхээр байгуулагдаһан саг үргэлжын комисси горитой туһа хүргэдэг.

Һуралсалай болон материальна үндэһэн гээшэ урдаа табигдаһан зорилгоёо амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэрэгтэ ехэ үүргэтэй. Һургуулиимнай материальна үндэһые һайжаруулха хэрэгтэ «Знамя Ленина» колхозой партийна организаци, правлени, олонинтэ горитой анхарал хандуулдаг.

Жэшээнь, 1959 ондо колхозой зөөреэр 160 хүнэй һууритай эхин һургуулиин байшан баригдаа. Һүүлдэнь 280 хүнэй һууритай һуралсалай модон байшан, наяад хүүгэдэй байрлахаар интернат, столово, ууралаар халааха түхеэрэлгэ, мастерской баригдаа һэн. Харин 1971 ондо 320 һурагшын һууритай һургуулиин хоёр дабхар типовой байшан хирпинсээр баригдаба. Шэнэ байшангай спортивна болон актова залнууд тон зохид. Нёдондо һуралсалай жэлдэ шэнэ һургуулидаа хэшээлээ хэдэг боложо, түрүүшымнай байшан интернат болгогдоо юм.

Гадна колхоз өөрынгөө зөөреэр багшанарта гэр барижа үгэдэг. Гансахан Хушуун-Үзүүртэ хоёр айлай байратай долоон гэр багшанарта баригдаа.

Юрэдөө, һүүлэй табан жэлдэ колхознай һургуулиин аша туһада миллион шахуу түхэриг гаргашалаа юм. Һургуулиин барилгада колхозой түрүүлэгшэ Ц-Д. С. Семёнов гол үүсхэл гаргадаг гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тиимэһээ «Арадай гэгээрэлэй отличник» гэһэн тэмдэгээр тэрэниие дэмы шагнаагүй юм ааб даа. Цырен-Дондок Семенович — манай педсоведэй гэшүүн, һургуулиин асуудалаар саг үргэлжэ һонирхожо байдаг.

Юун хэгдээб, юун хэгдэхэб?

Манай һургуулиин харьяата газар өөрын онсо илгаатай. Колхознай олон һууринһаа бүридэдэг. Тиимэһээ һургуулимнай хоёр филиалтай, нэгэнниинь түб һууринһаа табан модоной, нүгөөдэнь гушаад модоной зайда оршодог. Харьяата газар дээрэмнай бэеэ даанхай үшөө нэгэ эхин һургуули бии. Тиимэ болохолоороо, эхин шатын гурбан ондоо һургуули дүүргэһэн һурагшад манда һурахаяа ерэдэг гээшэ. Тэдэнэй бэлэдхэл элдэбын байдаг ааб даа.

Тэрээнһээ гадна, колхозоймнай гол шэглэл—хонин ажал. Тиимэһээ олонхи шабинарнай хонишодой хүүгэд гэжэ ойлгосотой ааб даа. Харин хонишод холын бэлшээридэ, зэмьеэнүүдтэ байдаг. Хүүгэдынь гэртэхинһээ холо байрлажа, һургуулида ябаха баатай болодог. Тэдээндэ интернат, хамтын байра хэрэгтэй. Аймаг соомнай эгээл томо интернадтайнь манай һургуули юм. Интернадта байрладаг 176 һурагшадай 66-ниинь гүрэнэй тэдхэмжээр һурадаг.

Интернадта байрлаһан хүүгэдэй номоо һайнаар үзэхын тула бүхы арга боломжо олгогдонхой. Тэдэнэр бултадаа шахуу һайн һурадаг.

1975 ондо хоёр зуугаад хүүгэд гэхэ гү, али һургуулиимнай һурагшадай хахадһаа олонхинь интернадта байдаг болохоор хараалагдана.

Мүнөө интернадта байдаггүй һурагшадые һургуулидань асардаг хүдэлмэри эмхидхэгдэнхэй. Холын хүүгэдэй һургуулидаа ябагаар ошожо ябаһан ушар үзэгдэхэеэ болинхой.

Колхозой холын хараата түсэб соо нэгэ һонирхолтой зүйл бии. Ерээдүйн сагта хүүгэдэй хүмүүжүүлгын комбинат баригдажа, колхознигуудай хүүгэд яслиин наһанһаа эхилжэ, колхозой тэдхэмжэ дээрэ тэндэ байлгагдажа хүмүүжүүлэгдэдэг болохо юм.

Түрэлхидтэй үгээ ойлголсон...

Түрэлхидтэй, олонинтэтэй нягта барисаа байгуулха гээшые манай һургуулиин коллектив тон шухала асуудал гэжэ тоолодог. Һуралсалай жэлэй эхиндэ түрэлхидэй суглаа заатагүй зарладаг зантайбди. Тэрэ суглаан дээрэ түрэлхидэй комитет һунгагдадаг юм. Һуурин бүриһөө нэгэн-хоёр хүн түрэлхидэй комитедэй гэшүүн болгогдохо ёһотой. Хамта дээрээ 9—11 хүн һунгагдадаг.

Бүгэдэ ниитын һуралсалай хэр зэргэ бэелүүлэгдэжэ байһые шалгаха үүргэтэй постнууд һуурин бүхэндэ эмхидхэгдэдэг. Эгээл эдэбхитэй түрэлхид (4—5 хүн) тэрэ постын гэшүүн болодог. Сомоной Соведэй депутадууд постые толгойлдог. Постын гэшүүд хүүгэдэй бүридхэл хэхэдэ, түрэлхидэй суглаа зарлахада ехэ туһа хүргэдэг. Мүн баһа ута амаралтын үедэ хүүгэдэй журам хинадаг.

Четвертиин дүүрэхэдэ, тэрэнэй дүн гаргаад, һууринуудаар ябажа, түрэлхидэй суглаа хэдэгбди. Тэрэ суглаанууд дээрэ хүмүүжүүлгын асуудалаар лекци, элидхэл уншагдадаг, хүүгэдэй һуралсал, интернадай хүдэлмэри тухай хөөрэлдөөн болодог.

Гадна класс классаарнь түрэлхидэй суглаан болодог юм.

Хэрбээ ямар нэгэ бүлын үхибүүнэй шалтагаангүйгөөр хэшээлээ хаяжа эхилбэл, тэрэ дары түрэлхидтэйнь уулзажа, хэмжээ абадаг заншалтайбди. Мүн тулюурханаар һурадаг һурагшадай түрэлхидтэ ошодог гү, али һургуулида дуудадагбди. Һургаалда оросогүй, хүшэрхэн хүүгэдэй түрэлхид бидэнэй анхаралһаа алдагдадаггүй юм.

Түрэлхидэймнай олонхинь хүүгэдээ хүмүүжүүлхэ, һургаха хэрэгтэ харюусалгатайгаар хандадаг зон. Энэ ушар манай хүдэлмэриин амжалтада яһала нүлөө үзүүлдэг. Ямаршье түрэлхид үри бэемнай эрдэм һургуулитай болоһой гэжэ хүсэдэг ааб даа.

Һураха хүсэл түрүүлхэ

Манда үдэшын һургуули 1965 ондо нээгдэжэ, найман класс дүүргэнгүй болиһон залуушуулые тэрээндэ хабаадуулжа эхилээ һэн. 1968 ондо һүүлшын бүлэг—долоон хүн наймые дүүргэжэ гараа. Тиимэһээ 17-тойһоо эхилээд, 39 наһатайшуулай дунда найман класс дүүргээгүй хүнүүдые харьяата газар дээрэмнай олохогүйт.

Зарим бүлынхид бүхы гэрээрээ дунда эрдэмтэй болоһоншье ушар байха. Хүдэлжэ байһан залуушуул заочноор һуража, эрдэмээ дээшэлүүлдэг.

Юрэдөө, залуу хүнүүдэй сэдьхэлдэ һураха хүсэл түрүүлхын тула багшанар бэлэдхэлэй горитой хүдэлмэри ябуулһан байха. Нилээн ехэ ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулһанай ашаар лэ амжалта туйлагдаа.

Гэхэтэй хамта, һургуулияа хаяжархёод, хожом болошоһон хойно шабинарайнгаа зобожо ябахагүйн тула эхин класста ороһон үдэрһөөнь эхилжэ, найман класс дүүргэхэ (мүнөө дунда эрдэм олохо) хүсэлтэй болгохо шухала.

Тиимэһээ анхан нэгэдэхидэ ороһон һурагшадые нэгэшье дахин һуулгангүй, бултыень найман класс дүүргүүлхые оролдохо гээшэ ехэ удха шанартай. Жэшээнь, 1961—1963 онуудта хамтадаа жара юһэн хүүгэд нэгэдэхи классуудта абтаһан. 1969—1971 онуудта бултадаа найман класс дүүргэжэ гараа.

Тэдэнэр булта бэрхэ һурадаг байгаа гү? Бэшэ ааб даа. Али нэгэн багшань зарим шабиингаа мууе даран, дээшэлүүлһэн сэгнэлтэ табижа, «нюдэ далдалдаг» байгаа гү? Үгы!

Багашуулай һургуулида ерэһэн үдэрһөөнь эхилжэ, ахирхан бэлэдхэлтэй байһан үхибүүдтэ тусгаар анхарал хандуулжа, нилээн ехэ хүдэлмэри ябуулһан багшанар тиимэ амжалта туйлана ха юм.

. Һайн заншалнууд

Хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие алишье талаарнь һайжаруулха гээшэ мүнөө үеын гол эрилтэнүүдэй нэгэн. Юуб гэхэдэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулангүйгөөр бүгэдэ ниитын һуралсал бэелүүлхэнь бэрхэтэй. Тэрэ талаараа манай һургуулида юу хээн хэгдэдэг гээшэ.

Эхэ нютагаа шэнжэлхэ хүдэлмэри хүмүүжүүлгэдэ ехэ һуури эзэлдэг. Һургуули шадарай географическа талмай, хизаар ороноо шэнжэлэлгын музей (түүхын, этнографиин, дайшалхы алдар солын, колхозой түүхын таһагтай) нютаг ороноо шэнжэлэн үзэхэ, түрэһэн тоонтодоо дуратай болгохо үүргэтэй.

Тиихэдэ шабинараа ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ гээшэ коллективэймнай заншал болонхой. Юрэдөө, мүнөө үедэ һургуулида һуража байһан үхибүүд бага наһанһаа ажалда дурлаагүй һаа, хожомоо хэн болохтойб? Энэ хадаа хооһон хөөрэлдөөн бэшэ, тон орёо хэрэг. Тэрэнэй удха шанарые багшанаршье, түрэлхидшье ойлгодог. Юуб гэбэл, **ажалай хүмүүжүүлгын** ямараар табигдаһанһаа дулдыдажа, эдиршүүл ерээдүйнгөө мэргэжэлые зүбөөр шэлэжэ шадахал.

Һургуули шадарай туршалгын участок дээрэ үхибүүдэй хүсөөр ехэ юумэн хэгдэдэг. Гадна һурагшадай һайн дураар зарим нэгэ мэргэжэл олгохо хүдэлмэри ябуулагдана. Жэшээнь, нёдондо арбадахиие дүүргэжэ гарагшадай дундаһаа арбан хүн трактористын мэргэжэл шудалжа гараа һэн. 1971—1972 онуудай һуралсалай жэлдэ гушаад хүн трактористын мэргэжэл шудалаа. Тэдэнэр трактор шудалхынгаа хажуугаар, комбайнтай, хүдөө ажахын бусад техникэтэй танилсадаг.

Жэл бүри зунайнгаа амаралтын үедэ һурагшад комплексно бригадын бүридэлдэ оруулагдажа, хони хайшалжа, ниитын малай тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ хабаададаг юм. Жэшээнь, манай һургуулиин һурагша Цыбанова Дашима дүрбэн жэлэй туршада хони хайшалалгаар колхозой чемпион болодог байгаа. Үдэр соо 80—100 хониной нооһо абажа үрдидэг байгаа бшуу!

Табадахиһаа (мүнөө дүрбэдэхиһөө) эхилжэ, классууд хонишодые шефтээ абадаг. Тэдэнэр юу хэдэг юм? Үхибүүд хонишодто ерэжэ, түлеэень татажа үгэдэг, хашаагайнь шэбхэ малталсадаг, гэр байрыень сагаададаг, концерт харуулдаг байха юм.

Иигэжэ һурагшаднай балшар наһанһаа малшадай ажалые, тэдэнэй мэргэжэлые хүндэлжэ һурана, өөһэдөөшье альгаяа холожо, ажалай амта танина.

Манай һургуулида һайн заншалнууд олон даа. Совет Армиин гү, али Илалтын үдэр, дайнай болон ажалай габьяатануудтай уулзалга үнгэргэгдэдэг. Дайнай аюул нюдөөрөө хараһан хүнүүдэй хөөрөө шагнахадаа, үхибүүд амгалан хүгжэжэ байһан ажабайдалаа сэгнэжэ һурадаг. Тиимэһээ эхэ, эсэгынгээ габьяае хүндэлжэ, һайн һураха хүсэлдэ абтадаг.

Үнгэрһэн жэлдэ үшөө нэгэ заншалтай болообди. Энэ хадаа һайн һурадаг һурагшадай слёт. Гоёлойнгоо хубсаһа үмдэһэн отличнигууд болон ударнигууд февраль һара соо хүдөөгэй соёлой байшанда сугларaa. Тэрэ слёдто сомоной Соведэй депутадууд, түрэлхид байлсаа ааб даа. Элидхэлнүүд шагнагдаа, түрэлхид, һурагшад үгэ хэлээ.

Бүхы заншалнууд тухай бэшэхын аргагүй. Юрэдөө, ямаршье заншалнай һурагшадай һуралсалда, хүмүүжүүлгэдэ һайн нүлөө үзүүлхэ зорилготой. Энээнһээ уламжалан хэлэхэдэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин бүхы хэмжээнүүд бүгэдэ ниитын һуралсал бэелүүлхэ зорилгоһоо үлгитай гэжэ тэмдэтлэхэ дуран хүрэнэ.

* * *

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэриһээ, партиин ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй һүүлэй тогтоолнуудһаа уламжалан, һургуулиимнай коллектив найман класс дүүргэһэн эдиршүүлые юһэдэхи класста һургаха табан жэлэй түсэб зохёогоо. Юһэдэхи класста жэл бүри һураха һурагшадай тоо республика дотор хараалагдаһанһаа һураггүй дээгүүр юм. Жэшээнь, 1972 ондо наймые дүүргэгшэдэй 96 процентнь юһэдэхидэ һургахаар хараалһан һаа, 1975 ондо 100 процент болгогдохо.

Юрэдөө, юрэнхы эрдэмэй дунда һуралсал бэелүүлхэ зорилгые, түрэл партиингаа даабариие дүүргэхын тула бидэ аһан шадалаараа оролдохобди!

Б. ЦЫРЕНОВ,
һургуулиин завуч.

АХА ДҮҮ РЕСПУБЛИКАНУУДААР

Киргизэй ССР-эй Наукануудай академиин органическа химиин институдай лабораториие даагша химическэ эрдэмэй кандидат Курманбек Джундубаев гуша гаран хүдэлмэринүүдые толилһон, научна нээлтэнүүдэй 11 авторска үнэмшэлгэтэй болонхой юм.

Энээнһээ гадна Курманбек Джундубаев Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуусхэ дайнда хабаадалсаһан, Эхэ оронойнгоо дайшалхы 18 орден, медальнуудта хүртэһэн хүн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Курманбек Джундубаев лаборатори соогоо байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Хүгжэн һалбаржа байгаа Таджигай ССР-эй түб хото—Душанбе городой эгээл үзэсхэлэн гоё гудамжануудай нэгые энэ зураг дээрэ харанат. Ленинэй нэрэмжэтэ проспект дээрэ.

ТАСС-ай фотохронико.

МОНГОЛ ОРОНДО ЗҮЖЭГҮҮДЭЭ ХАРУУЛХАНЬ

Гүрэнэй Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрай һураг суу гансашье манай республикада алдартай бэшэ, ниислэл хото Мөсквагай, хүршэ областьнуудай, Хальмагай АССР-эй, Монгол ороной харагшадта мэдээжэ болонхой юм.

СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн һайндэрэй дүтэлжэ байһан энэ жабхаланта үедэ буряад драмын театрай коллектив Монголой Арадай Республикада һаяар ошожо, зүжэгүүдээ харуулхань.

Энээн тухай хөөрэжэ үгэхыень театрай директор, Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Цырен Аюржанаевич Балбаровые манай корреспондент гуйһан байна. Энэ хөөрөөень уншагшадай анхаралда табинабди.

ХҮРШЭ МОНГОЛ орондо түрүүшынхиеэ айлшалхамнай бэшэ. Энэнэйшье урда тээ хоёр дахин (1943, 1965 онууд) тэндэ ошожо, зүжэг наадаяа харуулһан, олоной нэрьемэ альга ташалганда хүртэһэн байнабди.

Тиигээд Монголой Арадай Республикын Д. Нацагдоржын нэрэмжэтэ драмын театр энэ нажар Улаан-Үдэдэмнай айлшалжа, баһал зүжэгүүдээ амжалтатайгаар харуулаад, нютагаа бусаа һэн.

Мүнөө бидэнэр, манай театрай коллективэйхид ехэл баяртай байнабди. Юуб гэбэл, Монголой Арадай Республикада бидэнэй айлшалга гайхамшагта һайндэр — СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн баярта жэлдэ болохонь ха юм.

Совет засагай үедэ манай Буряадай искусство гээшэ айхабтар ехээр хүгжөө ха юм. Түхэл маягаараа национальна, удхаараа социалис зүжэгүүдыемнай монгол нүхэднай мүнөө хаража, коммунизм байгуулжа байһан бүхы совет арадуудай эбтэй эетэй бүлэ соо буряад арадай омог дорюунаар ажаһуужа, өөрын зохёол, искусство гээшые улам хүгжөөнэ, дэлхэйн олон аялгада өөрын дуу оруулна гээд дахин дахин ойлгохонь, баясахань ха юм.

Бидэнэр Монгол ороной ниислэл Улаан-Баатарта, бэшэшье хотонуудта, аймагуудта ошожо, табан зүжэг һара тухай болзорто табиха түсэбтэйбди. Эдэмнай юун бэ гэхэдэ, Буряадай литературын үндэһэ һуури табигшадай нэгэн Х. Намсараевай «Тайшаагай ташуур», СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат, Башкирай арадай поэт Мустай Каримай «Айгулиин сэнхир орон», Ленинскэ шангай лауреат, киргиз уран зохёолшо Чингиз Айтматовай туужаар найруулагдаһан «Улаахан пулаадтай у л я а н г и рхамни», БНМАУ-гай Гүрэнэй шангай лауреат Д. Намдагай «Ээдрээ», Буряадай залуу драматург Дугар Дылгыровой «Хүлгөөтэ үдэрнүүд» гэһэн зүжэгүүдые абаашаха байнабди. Тиимэһээ эдэ зүжэгүүдэй удхыень тобшохоноор хөөрэхэ дуран хүрэнэ.

Хоца Намсараевай «Тайшаагай ташуур» гэһэн зүжэгые харагшад яһала мэдэхэ ёһотой. Энэ зүжэг таби гаран онуудай эхиндэ манай театрта амжалтатайгаар табигдажа, хүдөө нютагуудай хүн зондо харуулагдаһан байха.

Зүжэгэй үйлэ XIX зуун жэлдэ Хори нютагта болоно. Хориин степной дүүмын тайшаа Ринчин-Доржо Дымбылов хүн зонһоо суглуулагдаһан мүнгэ үбэршэлөөд, Петертург ошожо, Николай хаанда һайм-һаран, ехэ эдилгэ үгөөд, христиан шажанда орожо, хэрээһэ зүүгээд, бусажа ерэнэ. Тэрэнэй мүнгэ эдиһэн ушар олондо мэдээжэ болохоёо һанахадань, харата муухай хэрэгээ «халхалхын» тула дүүмын гэрые галдаад, тэрьелхые һэдэжэ байтараа, баригдажа тушаагдана. Тайшаагай тушаалда үнинэй обтоһон Тарба Жигжитов одоошье һанаашаяа абана. Ондоо тайшаагай оробошье, арад зоной ажабайдал, һуудал хуушан зангаараа үлэнэ.

«Айгулиин сэнхир орон» гэһэн зүжэг... Хоёр үйлэтэй. зургаан үзэгдэлтэй драма. Энэ зүжэгэй үйлэ мүнөө үеын Башкирай хүдөө нютагта болоно.

Зохёолой гол героиня Айгуль басаган Зоя Космодемьянскаяһаа дүү, харин Джульеттэһээ эгэшэ. Сэбэр сэхэ сэдьхэлтэй, һайхан бэетэй, үндэр эрмэлзэлтэй басаган ажабайдалайнгаа харгы бэдэрнэ. Алдуушье хэнэ, урмаашье хухарна, тингэбэшье хүнэй һайн һайхан сэдьхэлдэ этигэжэ, инаг дуранай, хани нүхэсэлэй, үнэн сэхэ ябадалай үнэ сэн ойлгожо абана. Дайнай үедэ түрэһэн эхэтээ хахасаһаншье һаа, түрэл гаралайнгаа, арад зонойнгоо дунда зоболон ядарал үзэнгүйгөөр өөдөө болоно. Айгуль томо болоһон хойноо Зульхабира эхээ бэдэржэ эхилнэ. Эхэнь олдоно. Тэрэнь капиталист Синьор Карло Пиккио гэгшэдэ хадамда гаранхай байба. Түрүүшынгээ нүхэрые алдаһан Зульхабира фашистнуудта баригдажа, һүүлдэнь мултархадаа, Пиккиогой һамган болоо ха юм. Зульхабира шэнэ үбгэнтээ нютагаа ерэжэ, басагантаяа уулзана, Итали ошохыень тэрэнээ баадхана. Түрүүшээр Айгуль тэдэнэй үгэдэ оробошье, алдуугаа ойлгоодхино. Итали ошолсохоёо огто таһа арсажа, өөрынгөө сэнхир һайхан уулата нютагта үлэхэ гэжэ шиидэнэ. Эхэ оронһоонь үнэтэй юумэн хаанашье үгы ха юм.

«Улаахан пулаадтай уляангирхамни»... Киргиз ороной залуу жолоошон Ильясай хуби заяан энэ зүжэг соо харуулагдана. Энэ хүбүүн Асель гэжэ басаганда дурлажа, һамга абана, үхибүүтэй болоно.

Нэгэтэ Тянь-Шань хотодо машинынгаа прицеп Ильяс хүмэрюулжэрхинэ. Энэ аюулһаа уламжалан, архи ууна, нүхэдтээ эбээ таһарна, гэр бүлэеэ хаяна. Тиигээд Кадича гэжэ диспетчер басагантай ниилээд, ондоо газарта ажаллахаяа ябашана. Гурбан жэл болоод, Кадичатай хахасаад, Ильясай бусажа ерэхэдэнь, Асель һамганиинь Байтемир гэжэ хүндэ хадамда гарашаһан байба. Ильяс Асельһээ хүлисэл гуйжа, дахин хамтархые дурадхахадань, тэрэнь огто таһа арсана. Иигэжэ залуу жолоошон гэмээ мэдэрэн, ажабайдалаа шэнээр эхилхэ гэжэ шиидэнэ.

«Хүлгөөтэ үдэрнүүд» гэһэн зүжэг тухай тобшохоноор хөөрэе. Мүнөө үеын колхозой ажабайдалда энэ зохёол зорюулагданхай. Ешэ гэжэ хүбүүн хүдөө ажахын дээдэ һургуули дүүргээд, түрэл нютагтаа ерэнэ. Залуу мэргэжэлтэ Гармын орондо ахалагша ветврачаар томилогдоно. Ажалдаа оролдосотой, эдэбхитэй хүбүүндэ Гарма атаархана. Загал гэжэ хүниие Гарма үгэдөө оруулжа, хоюулан Ешые хамһажа харданад. Хуушан ветврачай хуурмаг ябадал элирүүлэгдэжэ, Ешын үнэн сэхэнь тодоржо ерэнэ.

Энэ зүжэгые республикымнай хүдөө нютагуудай ажалшад ехэл баяртайгаар угтаа һэн. Юуб гэхэдэ, зохёол соо табигдаһан асуудал мүнөө үеын шухала асуудалнуудай нэгэн болоно бшуу.

Монголой Арадай Республикын Д. Нацагдоржын нэрэмжэтэ драмын театр энэ зун манайда ерэхэдээ, драматург Цырен Шагжинай «Тангариг» гэһэн зүжэг табяа һэн. Бидэнэр тэрэ ээлжээдэнь БНМАУ-гай Гүрэнэй шангай лауреат Д. Намдагай «Ээдрээ» гэһэн зүжэг абаашахамнай. Тиигээдшье манай театр монгол драматургнуудай зүжэгүүдые яһала табиһан байха. Жэшээлхэдэ, Ч. Ойдобой «Далан худалч», Ч. Лодойдамбын «Гарай табан хурган» гэһэн пьесэнүүд болоно.

Дээрэ дурдагдаһан зүжэгүүдые Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Ф. С. Сахиров, РСФСР-эй габьяата артист С. Д. Будажапов, Буряадай АССР-эй габьяата артист Д. Д. Жалсараев гэгшэд габяа. Тиихэдэ театраймнай уран зурааша В. М. Бройко, Буряадай арадай уран зурааша Б. Б. Чернутов гэгшэд зүжэгүүдые шэмэглээ.

Энэ жэлдэ манай театрай 40 жэлэй ой тэмдэглэгдэхэнь. Дэлхэйн, ородой классигуудай, совет болон аха дүү республикануудай, буряад драматургнуудай 200 гаран зүжэг энэ хугасаада табяабди. Хэдэн дахин Москва ошожо, зүжэгүүдээ харуулаабди.

Монголой Арадай Республикада мүнөө манай артистнууд олоороо ошохонь. РСФСР-эй арадай артистка М. Степанова, РСФСР-эй габьяата артистнууд Ю. Шангина, Г. Лосев, П. Николаев, С. Будажапов, Буряадай АССР-эй арадай артист Д. Дендуков, Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагшад Б. Аюшин, Ф. Сахиров, Буряадай АССР-эй габьяата артистнар С. Рабсалов, В. Самандуев, Л. Абушеева, Н. Шагдарова, Г. Бутуханов, Д. Чимитова, Ц. Пурбуев, Д-Д. Жалсараев, В. Амханов, залуу артистнар М. Жапхандаев, Л. Дугарова, Ч. Гуруев, Д. Сангажапова болон бусад Монгол ороной хүн зоной урда табигдаха зүжэгүүдтэ наадаха болоно.

Манай энэ айлшалалга СССР МНР хоёрой арадуудай хоорондохи халуун хани барисаанай, харилсаа холбооной улам бэхижэхэ хэрэгтэ туһа нэмэри болоно үгэхэ гээд бидэнэр найданабди.

Нэрьемэ альга ташалганда, олоной магтаалда хүртэхые оролдохобди!

Камбоджын патриодууд Пномпениин сэрэгшэдтэ шанга сохилто үгэнэ. Тэдэнэр Неаклуонга районой до дайсанай сэрэгшэдтэ горитой сохилто хэһэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Камбоджын патриодуудай отряд ээлжээтэ даабаряа абажа байна.

ВИА-ТАСС-ай фото.

ВАШИНГТОН

Орёо асуудал

ТАСС

Энэ жэлэй федеральна гаргашада 250 миллиард доллар һомолхо гэһэн президент Р. Никсонэй дурадхалые конгрессэй экономическа нэгэдэмэл комисси буруушааба. «Федеральна гаргашануудта табиха гэжэ президентын хараалһан мүнгэн орон доторхи хүдэлмэригүйшүүлэй тооие үсөөрүүлжэ шадахагүй», — гэжэ үнгэрһэн хахад жэлэй турша соохи американ экономикын байдал тухай комиссиин элидхэл дотор заагдана.

Орон дотор хүдэлмэригүйшүүлэй олошоролго ниилээд орёо асуудалнуудай нэгэн болоно гэжэ шэнжэлэгшэд тайлбарилна. Һүүлэй баримтануудай ёһоор, 5 миллион тухай хүдэлмэригүйшүүл США-да тоологдоно.

МЮНХЕН-72

МАНАЙ КОМАНДАДА ТҮРҮҮШЫН МҮНГЭН МЕДАЛЬ

МЮНХЕН, августын 28. (**ТАСС-ай корр. Б. Бухольцев, В. Кукушкин**). Олимпиин зунай XX наадагай гурбадахи үдэр спортын үшөө хоёр зүйл — тамарагшад, һэлюуршэдэй команданууд наадаанда оруулагдаба. Эндэ тамаралгаар үнгэргэгдэһэн урилдаанда Америкын спортсменүүд 4х100 гэһэн эстафетэ дамжуулхадаа, эрхим амжалта туйлажа, олимпиин наадагай алтан медальда хүртэбэ. Эдэнэр зайгаа 3 минута 26,42 секунда соо гаталһан байна. Хоёрдохи һуури эзэлһэн манай ороной спортсменүүд Владимир Буре, Виктор Мазанов, Виктор Абоимов, Игорь Гривенников гэгшэд зайгаа 3 минута 29,72 секунда соо гаталжа ерэхэдээ, мүнгэн медальнуудта хүртэбэ. ГДР-эй спортсменүүд гурбадахи һуури эзэлжэ, бронзо медальда хүртөө.

Эхэнэрнүүдэй дунда үнгэргэгдэһэн урилдаанда Австралиин спортсменка Шейн Гоулд гэгшэ 200 метрэй зайе 2 минута 23,07 секунда соо тамаржа, түрүүшынгээ алтан медальда хүртэһэн байна. Манай ороной суглуулагдамал командын гэшүүн Нина Петрова зайгаа 2.27,2 секунда соо гаталбашье, дүн гаргахада юһэдэхи һуури эзэлһэн байба.

КАНОЭ, БАЙДАРКА онгосонуудта нэжээдээр һуугаад урилдагшад сооһоо ГДР-эй спортсменүүд Рейнхард Эйбен Зигберг Хори хоёр эрхимлэжэ, Олимпиин наадагай алтан медальнуудта хүртэбэ. Мүнгэн, бронзо (байдарка) медальнуудта Австриин Норберт Саттлер, ГДР-эй Харальд Гимпель гэгшэд хүртэһэн байна. Совет ороной командын түлөөлэгшэ Георгий Наскидашвили гушан нэгэдэхи хүн фиништэ хүрэжэ ерээ.

МЭРГЭН БУУДАЛГА. Олимпиин наадагай гурбадахи үдэр бага аматай буугаар сагаалса буудагшадай дундаһаа Корейн Арадай Демократическа Республикын түлөөлэгшэ, 22-той сэрэгшэ Ли Хо Джун гэгшэ 599 очко абажа, Олимпиин түрүүшын алтан медаль командадаа асарба. Тиихэдээ дэлхэйн, Олимпиин наадагай рекорд тогтообо. Манай ороной мэргэшүүл эндэ бирабагүй. 594 очко абаһан Виталий Пархимович аяар 17-дохи һуури эзэлээ.

БОКС. Наадагай гурбадахи үдэр СССР-эй суглуулагдамал командын гэшүүн Владимир Иванов (48 килограмм), Аргентинын боксер Карлос Лепес гэгшэтэй гурбан раундын туршада наадахадаа, очкогоор шүүһэн байна. Хүндэшэг шэгнүүртэн сооһоо рингдэ гараһан нүгөөдэ боксер — Николай Анфимов Болгариин эрхим боксернуудай нэгэн Георгий Станковые мүн лэ очкогоор диилэһэн.

ФУТБОЛ. СССР-эй суглуулагдамал командын футболистнууд Регенсбург хотодо үнгэргэгдэһэн Олимпиин наадаанда түрүүшынгээ амжалта туйлаба. Эдэнэр Бирмын футболистнуудые 1:0 тоотойгоор шүүгээ. Наадагай эхилһээр 51-дэхи минутын ябажа байхада Колотов хорёод метрэй зайһаа бүмбэгэ сохижо [...]һан байна.

Манай команда иимэ сос[тав]гаар наадаа: Рудаков, Сабо, [...]ный, Истомин, Дзодзуашвили, [...]сов, Андриасян, Колотов, [...]ко, (Блохин), Елисеев, Еврю[жихин].

Удаадахи наадан августын [...] Мюнхен хотодо, Олимпиин на[...] главна стадион дээрэ Судана[...]мандатай үнгэргэгдэхэ. Эдэнэр [...]рүүшынгээ наадаанда Мексикын [фут]болистнуудта 0:1 тоотойгоор [...]дэһэн байна.

Манай гимнасткан[ууд] Олимпиин чемпион[ууд]

Совет ороной гимнастканууд [Лю]мила Турищева, Тамара Лаза[кович,] Ольга Корбут, Любовь Бурда, [Ан]нина Кошель, Эльвира Саади [...] командаараа 380,50 баллтай [...]жо, Олимпиин наадагай чемп[ион]дай нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, алт[ан ме]дальнуудаар шагнагдаба.

Футбол

НЭГЭ ҺУУРИ ГЭДЭРГЭЭ

Манай зонодо наададаг «А» классай хоёрдохи бүлэгэй футболистнуудай дунда ээлжээтэ — хорин долоодохи уулзалга августын 26-да үнгэргэгдэһэн байгаа. Наадагай дүн хаража үзэхэдэ, эндэ айлшаар ерэһэн гурбан командын футболистнууд шүүгдэжэ, хоёр командань тэнсэжэ гараһан байна. Жэшээнь, мүрысөөнэй таблицада дүрбэдэхи һуури эзэлээд ябаһан Шэтын футболистнууд һүүлшын һуурида гараһан Эрхүүгэй «Аэрофлодто» айлшалһан юм. Тиин талмайн эзэдтэ аяар 5:2 гэһэн тоотойгоор шүүгдэхэдээ, хоёр һуури гэдэргээ сухариха баатай болобо. Мүрысөөнэй таблица толгойлжо ябаһан Урда-Сахалинай «Сахалин», Благовещенскын «Амур» команданууд энэ үдэр өөһэд өөһэдынгөө стадион дээрэ наадахадаа, айлшаар ерэһэн «Старт», «Сэлэнгэ» командануудые 1:0, 2:0 гэһэн тоотойгоор шүүгээд табиба. Тиихэдээ эдэнэр хойноһоо тэгүүлжэ ябаһан командануудһаа аяар 13—14 очкогоор урид гарашаба. Манай «Сэлэнгэ», «Амур» командада 2:0 тоотойгоор шүүгдэһэнэй һүүлээр, нэгэ һуури гэдэргээ сухариха баатай болоо.

Мүнөөдөө гурбадахи һуури эзэлжэ ябаһан Красноярскын «Автомобилист» Владивостогой «Луч» командада айлшалхадаа, талмайн эзэдтэй 0:0 тоотойгоор тэнсэһэн байна. Мүн Хабаровскын футболистнуудта айлшалһан Братск хотын «Сибиряк» команда эдэнэртэйгээ 0:0 тоотойгоор тэнсэхэдээ, нэгэ һуури урагшаа дабшаба.

Мүнөөдэр «Сэлэнгэ» команда ээлжээтэ уулзалгаяа өөрынгөө стадион дээрэ үнгэргэхэ. Айлшаар Ангарск хотын «Старт» ко[манда] ерэхэ юм. Наадан үдэшын [...]часһаа эхилхэ.

Танай анхаралда августын [...]най байдалаар али кома[нда] урагшаа дабшажа ябаһан [...] мэдээсэл толилогдоно.

Команданууд	Наадаа	Шүүгээ	Тэнсээ	Шүүгдээ	Бүмбэгэ
1. «Амур» Благовещенск	27	17	6	4	35—13+22
2. «Сахалин» Ю-Сахал.	27	17	6	4	40—19+21
3. «Автомобилист» Красн.	26	11	5	10	32—26+ 6
4. СКА Хабаровск	28	10	6	12	36—30+ 6
5. «Сибиряк» Братск	27	9	8	10	23—23± 0
6. СКА Шэтэ	27	8	10	9	31—31+ 0
7. «Старт» Ангарск	26	11	3	12	28—29— 1
8. «Луч» Владивосток	27	6	10	11	16—30—14
9. «Сэлэнгэ» Улаан-Үдэ	27	7	7	13	23—32— 9
10. «Вулкан» П. Кам.	26	6	9	11	17—31—14
11. «Аэрофлот» Эрхүү	26	6	8	12	18—30—12

ХИЛЫН СААНАҺАА

ДЭЛХЭЙН АРАДУУД БУРУУШААНА

Вьетнамай Демократическа Республикын даамбануудые, уһа хааһан түхеэрэлгэнүүдые США-гай авиациин бомбодолго буруушаалгын үдэр августын 28-да бүхы дэлхэй дээрэ үнгэргэгдэһэн байна. Уласхоорондын энэ хэмжээ ябуулга эмхидхэхэ тухай Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй уряае элдэб оронуудта халуунаар угтаа. Эзэрхэг түримхэйшүүлэй гэмтэ ябуулгануудые дэлхэйн арадууд эрид буруушаана, ДРВ-гэй даамбануудые, уһа хааһан түхеэрэлгэнүүдые зэрлиг бүдүүлигээр бомбодолгоёо, Вьетнамда эсэргүү дайгаа дары болюулха эрилтэ США-да табина.

Вьетнам арадай баатарлиг, үнэн зүб тэмсэлые дэмжэжэ байһан тухайгаа түрүү үзэлтэй бүхы хүн түрэлтэн мэдүүлбэ.

БЕРЛИН. Вьетнамда США-гай хэжэ байһан эзэрхэг түримхэй ябуулгануудые, ДРВ-гэй даамбануудые бомбодолго буруушааһан 5 мянга гаран тогтоол Сүлөөтэ немец профсоюзуудай союзай түбэй правленидэ һаядаа ороһон байна. ДРВ-гэй уһа хааһан түхеэрэлгэнүүдые американ авиациин зэрлиг муухайгаар бомбодолго дары болюулха эрилтэдэ ГДР-эй хэдэн зуугаад мянган ажалшад гар табиба.

ДРВ-гэй даамбануудые, уһа хааһан түхеэрэлгэнүүдые США-гай авиациин бомбодолгоо буруушаалгын үдэр ГДР-эй хүн зон аха дүү вьетнам арадые бүри халуунаар дэмжэн, ехэ мүнгэ суглуулба. Һүүлэй жэлнүүдтэ республикын профсоюзууд 135 миллионһоо үлүү марка суглуулжа, Вьетнамда туһалха жасада оруулаа.

УЛААН-БААТАР. ДРВ-гэй даамбануудые, уһа хааһан бусад түхеэрэлгэнүүдые американ авиациин зорюута бомбодогые буруушааһан хүдэлөөн бүхы дэлхэй дээгүүр үргэнөөр дэлгэржэ байна гэжэ Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй гэшүүн, Эб найрамдал хамгаалха Монголой комитедэй Президиумэй түрүүлэгшэ Ч. Чимид Монголой Түбэй радиогоор үгэ хэлэхэдээ, мэдүүлбэ.

Эб найрамдалай, уласхоорондын һаналаа нэгэдэлгын ёһо гуримуудта үнэн байдаг монгол арад вьетнам арадай баатарлиг тэмсэлые шууд дэмжэдэг байгаа, хойшодоошье дэмжэхэ.

ПАРИЖ. ДРВ-гэй уһа хааһан түхеэрэлгэнүүдые американ авиациин саг үргэлжэ бомбодожо байһан ушарые эрид буруушааһан статья «Юманите диманш» газетэ толилхаглаба.

Үерэй ехээр болодог газарнуудтахи даамбануудай участогуудые илангаяа зэрлиг муухайгаар бомбодоно гэжэ тус газетэ тэмдэглээ.

ХЕЛЬСИНКИ. Финляндиин Арадай демократическа союзһаа парламентда түлөөлэлгэтэй бүлэглэл гадаадын хэрэгүүдэй министерствэдэ бэшэг эльгээхэдээ, Вьетнамай Демократическа Республикын даамбануудые, уһа хааһан түхеэрэлгэнүүдые, мүн ажахын барилгануудые американ авиациин бомбодолго буруушаажа, зэрлиг муухай ябуулгануудаа дары болюулха эрилтэ табихыень Финляндиин правительствые уряалба.

Вьетнамһаа США-гай сэрэгүүдые гаргаха эрилтэ парламентдахи ДСНФ-гэй бүлэглэл мүн лэ табиба.

ЛОНДОН. Сэрэгэй эрдэм, техникын шэнэ туйлалтануудые хэрэглэн, США-гай правительство, пентагон Вьетнамай нютагуудые, һуурин тосхонуудые үнэһэн тоборог болгохоор һэдэнэ гэжэ «Морнинг стар» газетэ бэшэнэ. ДРВ-гэй даамбануудые, уһа хааһан бусад түхеэрэлгэнүүдые американ авиациин бомбодон һандаргалга ороной хүн зоноор олон районуудые үгы хэхэ зорилготой.

НЬЮ-ЙОРК. ДРВ-гэй даамбануудые, уһа хааһан түхеэрэлгэнүүдые американ авиациин бомбодолго буруушааһан демонстрацинууд Нью-Йоркдо, Сан-Францискада болобо.

ДЕЛИ. Индохитадта эсэргүү гутамшаг муухай дай үүдхэһэн США-гай империалистнууд иимэ дорой байдалда хэзээдэшье ороогүй байха. Вьетнамда, эсэргүү дайнай ябуулга улам һүжэрөөлгые, ДРВ-гэй нютагуудые американ авиациин зэрлиг бүдүүлигээр бомбодожо байһыень бүхы хүн түрэлтэн эрид буруушаана гэжэ Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйе Соведэй генеральна секретарь Ромеш Чандра, ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлээ.

ПАРИЖ

28 жэлэй ойн дурасхаалда

ТАСС

Немец-фашис булимтарагшадһаа Парижые сүлөөлһөөр 28 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баяр ёһолол Париждахи сүлөөрэлгын комитедэй, эсэргүүсэлтын хүдэлөөнэй бусад эмхинүүдэй, урдын фронтовигуудай уряагаар эндэ болоо. Генерал Леклеркын, полковник Роль-Тангын байхада, немец генерал Фон Хольтиц капитуляци тухай актда 1944 оной августын 25-да эндэ гар табяа һэн гэжэ Париждахи сүлөөлэлгын комитедэй түрүүлэгшэ Андре Толле һануулба.

Фашис булимтарагшадтай тэмсэхэ үедөө баатарай үхэлөөр унагшадай дурасхаалые дуугай байлгаар ёһолон хүндэлбэ.

ДАККА

ХИТАДАЙ ХОРИЛТО ХЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

ТАСС

Бангладешые ООН-до абхуулхагүй гэһэн Пекинэй ябуулга бангладеш арадай дунда ехээр дураа гутаха ябадал үүсхэбэ. Олон зоной хабаадалгатай, буруушаалгын ехэ митингнүүд Бангладешэй ниислэлдэ болоо. Ороной политическэ ба ниитын олон эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд Хитадай ябуулгые буруушааһан үгэнүүдые хэлээ.

Пекинэй хорилто юу харуулааб гэхэдэ, империалис гүрэнүүдтэ адляар КНР-эй ябуулга хэдэгые — гэршэлнэ гэжэ Арадай лигиин политическэ секретарь Тофаил Ахмед мэдүүлбэ. Хитадай правительство Бангладештэ харша ябуулгануудые хэжэ, дэлхэйн олониитын дунда ехэ зэбүүрхэл үүдхээ.

ООН-до Бангладешые абаха тухай асуудалаар дуугаа үгэлгын үедэ Хитадай түлөөлэгшын баримталһан хараа бодолые Бангладешэй Коммунис партиин Центральна Комитет эрид буруушаана. Маоис тала баридаг, империалис хархис хүсэнүүдтэ туһалдаг этэгээдүүдэй хорото аашануud тушаа һэримжэтэй байхыень бангладеш арадые Компартиин хүтэлбэрилэгшэд уряална.

Хитадай правительство [...]гладеш арадай национальна [...]лөөрэлгын тэмсэлэй үедэ [...]ша хараа бодол баримтал[...] юм. Аюулгүйн Совет дээрэ [...]хан хэһэн хорилто — тэрэ [...]ша политикынь үргэлжэлэл [бо]лоно, — гэжэ Арадай на[цио]нальна партиин түрүүлэ[гшэ] Музаффар Ахмад мэдүү[лбэ.] Үнэндөө, дэлхэйн дарлагда[һан,] хүгжэжэ байгаа арадуудай [...] сэл эрмэлзэлдэ харша ябу[...] хэдэг байһанаа Хитадай пра[ви]тельство үшөө дахин харуу[лба.] Национальна сүлөөрэлгын [тэм]лөө тэмсэлшэдэй шуһаар [...] эрхэ туйлаһан сүлөөтэ Банг[ла]деш арадай һанал бодол д[...] хые Хитадай хархисууд хүс[...] Хэды тиигэбэшье, манай ар[адай] зоной дура зоригые пекинэй[...] хэзээшье хухалжа шадаха[гүй] — гэжэ студентнэрэй ли[...]ударидагша Ш. Ислам ми[...] дээрэ тусхайлан тэмдэглээ.

Митингнүүдтэ хабаада[...] Даккын үйлсэнүүдээр даб[...] 75 миллион зонтой ор[...] ООН-до оруулхагүй һэ[...] гаргаһан Хитадай хүтэлб[эри]лэгшэдые харааһан олон [...] зунг тэдэнэр гартаа ба[...] ябаба.

НЬЮ-ЙОРК

ДАЙСАНДА ЭСЭРГҮҮ ШАНГА СОХИЛТО

ТАСС

Куангчи провинцида, Кюэшон голдо, 13-дахи харгы шадар Урда Вьетнамай сүлөөлэлгын хүсэнүүдэй, сайгон сэрэгүүдэй хоорондо шанга тулалдаанууд болоно. Августын 27-до Куангчи хото шадар танкнуудаар дайлалдаһан байна. Американ авиациин дэмжээ, туһалаашье һаань, энэ хотые эзэмдэхэ гэжэ һэдэһэн дахуулнуудай армиин шэлэгдэмэл частьнууд удаа дараалан урагшагүйдэнэ.

Патриодуудһаа Куанлой аэродромые буляан абаха, энэ хотодохи хүреэлэлгэһээ гарахые дахуулнуудай армиин частьнуудай һэдэжэ байһан Анлок хото шадар шанга байлдаанууд болоно. Арадай сүлөөлэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүд дайсанай бэхилэлтэнүүдые, артиллереэр, миномёдоор һамна бууд[...] Сайгонһоо хойгууд дай[санай] сэрэгэй эшээлдэг Тен[...] Лайкхе баазануудые патр[ио]дууд буудажа, ехэ гээлтэ хо[...]тодо оруулаа.

Куангнам провинцида ба[йл]даанууд боложо үргэлжэл[нэ.] Кюэшон голдохи хэдэн шу[...] бэхилэлгэнүүдые эзэлэн, [пат]риодууд дайсанай хэдэн доб[...]го сухарюулһан байна [гэжэ] «Нью-Йорк таймс» газета [бэ]шэнэ.

ПАРИЖ. (ТАСС). Авгус[тын] 28-да Такео гэжэ провин[циин] ниислэл хотодо шэбээ[...] Пномпениин сэрэгүүдэй [...]лэлгэнүүдтэ Камбоджын [сү]лөөлэлгын хүсэнүүд добт[...] гэжэ Франс Пресс агентс[твын] корреспондент Пномпень[һээ] дамжуулаа. Такеое Камбо[джын] ниислэл хототой холбодог [...]гы шадарай хоёр бэхилэл[...] Такео шадар байдаг Ча[...] гэжэ багахан хотые патриод[ууд] эзэлэн абаа: Кампонгтрабек [хо]то шадар, Пномпень ба Сай[гон] хотонуудые холбодог стра[тегическэ] шухала үүргэтэй ха[ргы] дээрэ шанга байлдаанууд [бо]лоно.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕ[ЕВ]

ПРАВДА БУРЯТИИ МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Эртын паар — үндэр ургасын эхин» — түрүү бэшэг. «Август — хүндэ һара» — Б. Дугаровай фоторепортаж. ТАСС-ай һүүлэй мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Шанарай түлөө тэмсэлэй шэнэ шата» — интервью. «Сагай хойноһоо үрдилдэн» — Д. Крывулинай статья. Союзна республиканууд.

Гурбадахи хуудаһанда: Ц. Жимбиевэй «Гал могойто жэл» гэһэн романһаа хэһэг. Элдэб һонин.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Хүнүүдтэл сэсэгүүд» — С. Бутыринагай репортаж. Олимпиин XX наадануудһаа дээрэһээ.

ЭНХИР КРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА
УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:
13.05 — һурагшадта зорюулагдаһан зүжэг.
«ОРБИТА» ХАРУУЛНА:
14.35 — орон доторхи һ о н и н. 14.45 — һурагшадта зорюулагдаһан дамжуулга. 15.25 — «Хүн ба тэрэнэй хэрэгүүд» гэһэн телеочерк. 15.55 — «Моя жизнь» гэһэн уран һайханай телевизионно фильмын 1-дэхи серинь харуулагдаха. 17.00 — «Олимпиин зунай XX наадан» гэһэн дамжуулга.
УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:
19.00 — телепанорама. 19.20 — үхибүүдтэ зорюулагдаһан куклын фильм. 19.50 — «Талын гална» гэһэн дамжуулга.
«ОРБИТА» ХАРУУЛНА:
21.00 — «Олимпиин зунай XX наадан» гэһэн дамжуулга.
УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:
23.00 — «Манай айлшад» гэһэн литературно-хүгжэмтэ дамжуулга.
ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА
«ОРБИТА» ХАРУУЛНА:
19.00 — «Время» гэһэн һүүлэй һонинной программа. 19.30 — «Влюбленные» гэһэн уран һайханай фильм.

Манай адрес, телефонуу[д]

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—54-[...] приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактор[а] 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря—6[...] отделы партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64-[...] 63-86 пропаганды и агитации — 56-23, промышленности [...] строительства — 61-35, советского строительства и быта—69-[...] культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-81, и[н]формации — 34-05, общественная приёмная—56-62, машин[ное] бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.